

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Економічний факультет
Кафедра економіки та менеджменту

Кваліфікаційна робота магістра
на тему: «УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ СУЧАСНОЇ
КОРПОРАЦІЇ»

Виконала: студентка 2 курсу, групи
ЕЖз-21
Спеціальності 073 «Менеджмент»
Освітньо-професійної програми
«Бізнес-менеджмент»

Ангеліна ХАРЧЕНКО

Керівник наукової роботи:
доктор економічних наук, професор
Людмила КАЛІНІЧЕНКО

Рецензент: кандидат економічних
наук, доцент закладу вищої освіти
кафедри маркетингу, менеджменту та
підприємництва Харківського
національного університету імені
В.Н. Каразіна

Марина КУДІНОВА

Харків – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет економічний
Кафедра економіки та менеджменту
Освітньо-кваліфікаційний рівень другий (магістерський)
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Освітньо-професійна програма «Бізнес-менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Ганна ДОРОШЕНКО

(підпис)

«12» грудня 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ХАРЧЕНКО Ангеліни Юріївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Управління стійким розвитком сучасної корпорації»
керівник роботи Калініченко Людмила Леонідівна, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом вищого навчального закладу від 20.10.2023 року № 2101-5/3021
2. Строк подання студентом роботи «12» грудня 2023 року
3. Перелік питань, які потрібно розробити:
 - розглянути взаємозв'язок інноваційного та просторового розвитку корпорацій, визначити підходи та сформулювати принципи реалізації інноваційно-просторових трансформацій;
 - визначити роль корпорацій у формуванні та реалізації національної інноваційної політики;
 - розробити теоретичні засади формування інноваційної стійкості корпорацій;
 - визначити основні стимулятори сталого інноваційного розвитку корпорацій та алгоритми їх реалізації;
 - розробити методiku оцінки та розвитку людського капіталу як основи формування інноваційної стійкості;
 - розробити методiku оцінки та використання інноваційно-підприємницького потенціалу

4. План роботи

№ з/п	Назва етапів роботи
1	Розробка та узгодження змісту кваліфікаційної роботи магістра, ознайомлення з літературними джерелами за темою.
2	Робота над теоретичним розділом: розглянути теорії інноваційного розвитку, дослідити роль зовнішнього середовища у забезпеченні сталого розвитку корпорації., розглянути концепції сталого інноваційного розвитку корпорації
3	Доопрацювання першого розділу згідно з рекомендаціями наукового керівника. Написання другого розділу кваліфікаційної роботи: аналіз ефективності діяльності та засад стійкого розвитку ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС».
4	Доопрацювання другого розділу згідно з рекомендаціями наукового керівника. Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи: Використання інноваційної складової для забезпечення надійності сталого розвитку
5	Доопрацювання третього розділу згідно з рекомендаціями наукового керівника. Написання вступу, висновків кваліфікаційної роботи магістра; оформлення списку використаних джерел.
7	Доопрацювання кваліфікаційної роботи згідно з рекомендаціями наукового керівника, подання до рецензування.
8	Подання роботи на кафедру

5. Дата видачі завдання «03» червня 2023 р.

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

Ангеліна ХАРЧЕНКО

Керівник роботи

_____ (підпис)

Людмила КАЛІНІЧЕНКО

Гарант освітньої програми

_____ (підпис)

Ірина ТЕРНОВА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСТОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ КОРПОРАЦІЙ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ.....	10
1.1. Теорії інноваційного розвитку як базис формування концепції інноваційної стійкості підприємства.....	10
1.2. Роль зовнішнього середовища у забезпеченні сталого розвитку корпорації.....	17
1.3. Концепція сталого інноваційного розвитку корпорації.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАСАД СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС».....	36
2.1. Характеристика організаційно-управлінської структури ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» та основних напрямів його діяльності.....	36
2.2. Оцінка основних показників діяльності ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС».....	43
РОЗДІЛ 3. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	49
3.1. Розробка стимуляторів сталого інноваційного розвитку корпорацій як просторових одиниць.....	49
3.2. Оцінка потенціалу сталого інноваційного розвитку корпорації.....	56
3.3. Критерії для прийняття корпорацією рішень щодо впровадження проєктів, що забезпечують сталий розвиток.....	63
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Характерними рисами розвитку національної економіки є нерівномірність перебігу соціально-економічних процесів як у часі, так і у просторі; багатоукладність технологічного розвитку; мінливість траєкторій зростання. Суспільство часто стикається з дилемою досягнення економічної ефективності, соціального та екологічного благополуччя. При цьому всі ці явища протікають на тлі повномасштабного вторгнення Росії в Україну, переведенням економіки нашої країни на «військові рейки», глобальної економічної кризи, що обумовлена як вичерпанням можливостей існуючої сировинної моделі розвитку, так і вимушеними трансформаціями економічних відносин та інститутів.

Незважаючи на війну економічні прогнози передбачають поступову адаптацію та відновлення економіки України, повернення світових брендів, залучення значного числа інвесторів для повоєнного відновлення України, буде набирати обертів «промисловий ренесанс» із одночасним посиленням глобальних тенденцій інвестування у нематеріальні активи. Це буде вимагати формування нової логіки розвитку інновацій. Використання нематеріальних ресурсів відкриває можливості несуперечливого досягнення економічних, соціальних та екологічних цілей.

Національна економіка є складною багаторівневою і мультисуб'єктною системою, що функціонує на основі вертикальної та горизонтальної взаємодії, основу якої складають суб'єкти господарювання, які забезпечують динамічний розвиток. Тому просторова парадигма є основою сталого розвитку як національної економіки в цілому, так і її конкретних економічних суб'єктів, оскільки враховує особливості вертикальних та горизонтальних зв'язків.

Низька інноваційна активність господарюючих суб'єктів усіх рівнів та нерівномірність її прояву є особливостями сучасної економічної політики. Підприємства навіть одного розміру і з однаковою чисельністю персоналу розвиваються асиметрично, зі значними відмінностями та ресурсними

дисбалансами: галузева спрямованість, особливості географічного розташування, різна тривалість ділових та інноваційних циклів, різні технологічні уклади. Тоді як в одних регіонах та галузях створюються, впроваджуються та використовуються інновації шостого технологічного укладу, формується заділ на сьомий технологічний уклад (основу якого складають сильний штучний інтелект та когнітивні технології), підприємства інших регіонів використовують застаріле обладнання, що базується на технологіях п'ятого та четвертого укладів.

У довоєнний час багато міжнародних рейтингів, що спеціалізуються на вимірюванні інноваційності економіки, зазначали наявність високого рівня інноваційного потенціалу: багата наукова база, розвинена система освіти, велика патентна активність. Але при цьому ми мали невисоку питому вагу реалізації інновацій.

Для забезпечення розвитку інноваційних ініціатив у всіх сферах економічного та соціального життя, сталого економічного зростання потрібна побудова інноваційної моделі розвитку як можливості подолання на системній основі існуючих викликів та забезпечення рівномірного та сталого розвитку країни. Збалансовані інновації – це вирішення проблем нестачі ресурсів, зміни клімату, збереження здоров'я людей, турбота про майбутні покоління. Така «нова» економіка – це економіка просторових інновацій, що генерують у собі всі види інноваційних рішень з урахуванням специфіки діяльності сучасних підприємств як складних організаційно-управлінських структур, що розвиваються у екосистемах територій.

Економічні процеси організації ефективного функціонування підприємств є важливим напрямком для досліджень, оскільки формують механізми ресурсного забезпечення та оцінки ефективності розвитку регіонів та країни в цілому.

Все це зумовило вирішення цілої низки наукових та суспільно значущих проблем концептуального, методологічного, методичного та практичного характеру, що впливають на формування економіко-управлінських механізмів

забезпечення сталого розвитку підприємств і вплинуло на вибір теми кваліфікаційної роботи магістра.

Проблеми інноваційної діяльності як основи розвитку економічних відносин на всіх рівнях господарювання є найбільш обговорюваними в науковій спільноті протягом багатьох десятиліть. Основу дослідження склали фундаментальні праці зарубіжних та вітчизняних дослідників у галузі інновацій (У. Баумоль, Н. Кондратьєв, Г. Менш, Г. Чесбро, Й. Шумпетер) та стійкого розвитку та економічного зростання систем (Д. Волларт, Т. Джексон, Ч. Джонс, Р. Лукас, Е. Хелпман).

Однак поки що у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі відсутній повний комплексний підхід до співвідношення понять просторового та сталого розвитку, особливо в аспекті інноваційного розвитку господарюючих одиниць. Також виникає необхідність спільного вивчення теорій інноваційного розвитку макrorівня та конкретних проблем розвитку на мікрорівні, виділення особливостей реалізації інноваційних стратегій з урахуванням просторових особливостей розвитку підприємств, у тому числі корпорацій.

У мінливих економічних умовах проблематика інституційних основ сталого розвитку просторових одиниць розглядається у роботах Васюткіної Н., Гальчак Х., Буряка Є., Редько К., Машталера О., Сидорука І. та ін.

У багатьох дослідженнях приділяється увага питанню формування та використання людського та соціального капіталу (Красовська Г., Стадник В., Михальчук І., Мільнер Б., Фогель Р.) для забезпечення економічного зростання та розвитку. Однак встановлення особливостей формування та розвитку людського капіталу в умовах шостого технологічного устрою, переходу на цифрові економічні рейки вимагає нових підходів для його розгляду як джерела забезпечення інноваційності економічних процесів

Мета кваліфікаційної роботи магістра полягає в аналізі засад забезпечення сталого інноваційного розвитку корпорацій та розробці

практичного управлінського інструментарію для підвищення ефективності їх функціонування у сучасних умовах. Відповідно до поставленої мети вирішуються такі завдання:

- розглянути взаємозв'язок інноваційного та просторового розвитку корпорацій, визначити підходи та сформулювати принципи реалізації інноваційно-просторових трансформацій;
- визначити роль корпорацій у формуванні та реалізації національної інноваційної політики;
- розробити теоретичні засади формування інноваційної стійкості корпорацій;
- визначити основні стимулятори сталого інноваційного розвитку корпорацій та алгоритми їх реалізації;
- розробити методику оцінки та розвитку людського капіталу як основи формування інноваційної стійкості;
- розробити методику оцінки та використання інноваційно-підприємницького потенціалу.

Об'єктом дослідження є економічні процеси формування засад стійкого розвитку сучасних корпорацій. Предметом дослідження є економіко-управлінські відносини, що виникають при формуванні механізмів забезпечення сталого інноваційного розвитку, на прикладі ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС».

Основні методи та прийоми базуються на теоріях інноваційного, сталого розвитку, концепціях інноваційного та стратегічного управління, що визначають вибір основних підходів та методів вивчення економічних реалій. У дослідженні використано принцип діалектичної єдності, еволюційного, історичного та компаративістського підходів. Використання індуктивних та дедуктивних методів пізнання, а також методів аналізу та синтезу, класифікацій, семантичного контент-аналізу формує загальнонауковий рівень дослідження, дозволяє уточнити, конкретизувати та розробити методичні засади визначення рівня інноваційної стійкості корпорацій.

Апробація результатів дослідження відбулася на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» у вигляді тез «Бар'єри розвитку зеленої економіки та механізми їх подолання».

Робота викладена на 79 сторінках та складається із вступу, трьох розділів, висновків, 10 рисунків, 14 таблиць, списку використаної літератури, що включає 60 джерел, та трьох додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСТОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ КОРПОРАЦІЙ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ

1.1. Теорії інноваційного розвитку як базис формування концепції інноваційної стійкості підприємства

Глобальна економічна криза стала своєрідним результатом економічної моделі розвитку, що майже вичерпала себе, і є провісником становлення нових економічних відносин, моделей та інститутів розвитку. Як світова економіка, так і економіка країн, регіонів, окремих підприємств стоять на порозі глобальних трансформаційних процесів, зміни парадигми розвитку, формування нового гео економічного вигляду на основі становлення нових технологічних та світогосподарських устроїв [46]. До основних уроків, які необхідно отримати з кризи, можна віднести зміну періодичності настання економічних циклів, посилення нерівномірності їх реалізації, переосмислення ролі великих компаній, що виступають локомотивом економічного зростання, реабілітація реального (матеріального) сектору економіки, повернення державного регулювання економіки та забезпечення державою економічної безпеки, дотримання економічних інтересів, розвиток та підтримка інноваційних напрямів шостого та сьомого технологічних укладів.

Таблиця 1.1 - Місце України у глобальному рейтингу інновацій за 2020 – 2023 р. р.

Роки	Загальний рейтинг	Інноваційні ресурси	Інноваційні результати
2020	45	71	37
2021	49	76	37
2022	57	75	48
2023	55	78	42

Джерело: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/ukraine>

У поточному році Україна увійшла до трійки найінноваційніших економік серед країн з доходами нижчих, ніж середні. Традиційно Україна має високі показники у категоріях: освіта, інформаційно-комунікаційні технології, розвиток людського інтелектуального капіталу. Зниження за позицією «Інноваційні ресурси» пов'язано зі станом інституційного середовища та станом інфраструктури, що може бути пояснено війною, яку розв'язала Росія проти України.

Проте схожа ситуація була характерна і для довоєнного періоду. Що є результатом існуючих системних протиріч розвитку національної економіки, та не відповідає завданням та стратегії розвитку. Багато дослідників, науковців, експертів зазначають, що однією з системних проблем розвитку є низька інноваційна активність економічних суб'єктів. Хоча варто зазначити, що інноваційний потенціал України значно вищий, ніж у багатьох країн: значна наукова база, розвинена система освіти дозволяють створювати інновації. Але забезпечення розвитку інноваційних ініціатив у всіх сферах економічного, соціального життя та сталого економічного зростання на основі інновацій – завдання, що потребує вирішення. У багатьох країнах реалізацію інноваційних проєктів забезпечують підприємства малого та середнього бізнесу, які виступають драйверами економічного зростання та буфером трансформаційних процесів. В нашій країні малий бізнес – це, власне, мікробізнес, якому важко реалізувати інновації.

Набирає обертів промисловий ренесанс з одночасним посиленням глобальних тенденцій інвестування в нематеріальні активи, створення цінності з допомогою використання нематеріальних ресурсів. Це вимагає формування нової логіки фінансування економіки та розвитку інновацій [24].

Суспільство часто стикається з дилемою досягнення економічної ефективності, соціального та екологічного благополуччя. Відмова від вибору на користь будь-якого одного, але всебічного, рішення, що не суперечить різним цілям розвитку – це саме ті можливості, які відкриваються з використання нематеріальних ресурсів розвитку. Вирішення екологічних

проблем заслуговує на увагу як на практичному рівні з погляду мінімізації негативних наслідків впливу на довкілля, так і на науково-теоретичному рівні з точки зору побудови ефективних організаційно-управлінських систем використання природних ресурсів.

Реалізація концепції сталого розвитку передбачає досягнення ефекту декаплінгу (зменшення впливу на довкілля за рахунок використання меншої кількості ресурсів). Практично у всіх розвинених країн ефект декаплінгу досягається за рахунок впровадження передових інноваційних технологій, однак в Україні очікується екологічна катастрофа через забруднення середовища, використання хімічних боєприпасів, збільшення викидів CO₂, порушення екосистем, руйнування Каховської дамби.

Збалансовані інновації – це гра із ненульовою сумою виграшу. Рішення проблем нестачі ресурсів, зміни клімату, збереження здоров'я людей, турбота про майбутні покоління – ось ті рішення, які закладені в основу інноваційної діяльності. Така «нова» економіка – це економіка, що розвивається на екосистемах територій.

Україна у післявоєнний період буде намагатися подолати розрив між собою і розвиненими країнами за рівнем розвитку промисловості та нових технологій. Але розвинені країни не стоять на місці, і щоб подолати цей розрив, необхідна політика, що включає не лише декларовані цілі інноваційного розвитку, а й реальні способи їх досягнення на всіх рівнях (макро-, мезо- та мікро-), перехід на нову, справді інноваційну траєкторію розвитку. Режим пандемії 2020-2021 р. р., воєнний стан і викликані ними трансформації економіки створюють можливості для кардинальної перебудови назрілих у ній системних проблем, пов'язаних з невисокою інноваційною активністю, незначними темпами зростання основних економічних показників. Основне завдання розвитку зводиться до розгляду національної економіки як багаторівневої (макро-, мезо- та мікрорівнів), поліструктурної та багатосуб'єктної системи та, відповідно, забезпечення паралельного зростання за всіма структурними позиціями.

В даний час відбувається переналаштування економік світу на шостий технологічний уклад. Сучасний інтегральний світогосподарський уклад характеризується експансією інтелектуального капіталу, що формує конкурентні переваги економіки, а головною особливістю нового технологічного устрою є безпосередній вплив на когнітивні та креативні здібності людини.

Сучасний етап розвитку національних економік та загальносвітових економічних відносин пов'язаний із переходом через новий віковий цикл накопичення капіталу, практично одночасною зміною світогосподарського та технологічного укладу, що визначає досить глибокі структурні економічні зрушення, появу нових інститутів, застосування принципово нових технологій. Змінюється структура капіталу: все більшу вагу займає інтелектуальна складова, яка визначає зміну економічної парадигми, орієнтуючи світову економіку на гармонізацію соціально-економічних відносин та зростання загального добробуту [37].

Інтегральний світогосподарський устрій, центрами розвитку якого є країни Північно-західної Європи та Азії, сфокусовані на гармонізації як економічних, так і соціальних інтересів різних економічних суб'єктів та їх об'єднань, розвитку діалогу між бізнесом та державою, прагненні до досягнення суспільно значимих цілей. На сучасному етапі розвитку ми також переживаємо перехід до шостого технологічного устрою (з 2010 по 2040 р. р.), де переважаючими є нанотехнології, геліо- та ядерна енергетика. Шостий технологічний уклад є «економікою вільного заробітку», що протікає на тлі цифровості економічних процесів, створення цифрових платформ.

Спостерігається зростання рівня урбанізації та тривалості життя, зростає попит на когнітивні та соціально-поведінкові навички, не пов'язані з рутинною працею. Тип працівника шостого технологічного укладу характеризується як інноваційний, зі здібностями до інноваційної діяльності, самонавчання, творчості, підприємництва, з умінням працювати у команді. Превалюючою

освітньою тенденцією є перехід до безперервної освіти протягом усього життя та постійного вдосконалення навичок та компетенцій.

Цифровізація економічних та соціальних процесів також є основною рисою сучасної формації. Технології штучного інтелекту та висока якість людського капіталу є основою сталого інноваційного розвитку, дозволяють знизити трансакційні витрати [5].

В основу представленого дослідження закладено «класичні» теорії інновацій, що пояснюють природу інноваційних процесів та прояв інноваційної активності на макрорівні, доповнені дослідженнями питань застосування інновацій у практичній діяльності («управлінські» теорії інновацій). Перша група теорій представлена працями таких авторів, як Й. Шумпетер, Н. Кондратьєв, С. Глазьєв, Р. Менш, Р. Лукас. До другої групи теорій відносяться праці К. Кірстенсена, Г. Чесбро, У. Баумоля, В. Говіндараджана, М. Кіртона та інших дослідників (табл. 1.2).

Основні висновки з цих теорій стали науковим базисом кваліфікаційного дослідження. Більшість економістів відводять інноваціям, розвитку технологій, технологічному прогресу центральне місце у дослідженнях за темою економічного зростання. При цьому можна спостерігати таку залежність: чим більше був у минулому обсяг інвестицій у дослідження та розробки, тим дешевшою стає їх реалізація на даний час, підвищується доступність застосування. Рівноваги досягають ті економічні системи, які дотримуються наступних технологічних характеристик:

- економіка демонструє постійні темпи зростання в тому випадку, якщо рівень інвестицій у інноваційні процеси, а також використовувані при цьому ресурси залишаються протягом часу незмінними;

- прибутковість інвестицій у дослідження та розробки багато в чому визначається інституційними характеристиками (наприклад, ефективністю захисту прав інтелектуальної власності);

- більш високий потенціал та темпи економічного зростання слабо розвинених країн та регіонів у порівнянні з темпами зростання розвинених територій може призвести до вирівнювання показників розвитку.

Таблиця 1.2 – Основні класичні та сучасні теорії інновацій

«Класичні» теорії інновацій	<p>Теорія інновацій Й. Шумпетера. Інновації – нові комбінації факторів виробництва (нові методи збуту, блага, методи виробництва, джерела сировини, методи організації управління підприємницькими процесами)</p> <p>Теорія циклічності інновацій: довгі хвилі Н. Кондратьєва, циклічна зміна технологічних інновацій (С. Коваль), теорія технологічних укладів С.Ю. Глазьева. Ці теорії описують коливання економічних процесів, причиною яких є зміна базових технологій та поява нових технічних та організаційних рішень</p> <p>Нерівномірність інноваційної активності: базисні та покращуючі нововведення (Г. Менш), додавання фактора інноваційного капіталу рівняння Кобба-Дугласа (Р. Лукас). Ці теорії пояснюють нерівномірність економічного розвитку та зростання ролі нематеріальних ресурсів та інновацій у прискоренні економічних процесів</p>
«Управлінські» теорії інновацій	<p>Підривні інновації К. Крістенсена. Це заміна старих продуктів та ринків новими продуктами, які можуть істотно вплинути на діяльність економічних суб'єктів.</p> <p>Відкриті інновації Г. Чесбро. Це глобальна співпраця між економічними суб'єктами у сфері створення та використання результатів інтелектуальної діяльності, що має на меті скорочення витрат на наукові дослідження та розробки, прискорення процесів комерціалізації нових ідей та рішень</p> <p>Зворотні інновації В. Говіндараджана. Потреби ринків, що розвиваються, створюють більш сприятливе середовище для інновацій, ніж розвинених ринків. На ринках, що розвиваються, реалізуються локальні інновації як адаптація до місцевих умов глобальних інновацій</p> <p>Теорія адаптації-інновації М. Кіртона. В основі теорії лежать індивідуальні підходи та тип інноваційного мислення кожної окремої людини: всі індивіди виявляють креативність у вирішенні проблем, але вирішують ці проблеми по-різному</p>

Джерело: складено автором

Для нормального функціонування економічної системи мають мати певні властивості, що характеризують цілеспрямований вектор розвитку. При цьому іманентною властивістю такого розвитку є інноваційність, тобто здатність на комплексній та постійній основі здійснювати інновації. Але ефективна

реалізація інновацій неможлива без територіальної прив'язки та створення відповідних умов, що визначають поширення та розподіл потоків знань.

На думку низки вчених [4;19;48], економіка нашої країни характеризується багатоукладністю, тобто поєднанням реалізації передових технологій шостого технологічного укладу в ряді галузей (наприклад, використання штучного інтелекту, цифровізація виробничих, фінансових, соціальних процесів, біоінженерія) з використанням застарілих технологій (наприклад, застарілі виробничі фонди, виробнича та соціальна інфраструктура) четвертого, інколи ж навіть третього укладів. Нерівномірність інноваційного розвитку обумовлена тим фактом, що самі по собі інновації не можуть розвиватись: необхідно створити режим, що сприятиме реалізації інноваційних ініціатив, або сформувати інноваційні системи як на національному, так і регіональному рівнях.

Узагальнюючи дослідження, присвячені питанням інноваційного розвитку вітчизняної економіки, можна назвати основні проблеми сучасного етапу (рис. 1.1).

Основні проблеми були структуровані за чотирма напрямками (причини загальноекономічного та політичного характеру; причини, обумовлені особливостями просторового розвитку; причини організаційно-управлінського характеру; причини структурно-технологічного характеру) з точки зору визначення масштабу та рівня управлінських рішень, необхідних для їх вирішення.

Якість інноваційних процесів та їх вплив на соціально-економічні процеси визначаються середовищем, в якому вони протікають.

Головними елементами цього середовища на думку ряду авторів [11; 49] є інфраструктура, культура та конкуренція. Конкуренція стимулює інноваційну активність, інфраструктура забезпечує доступ до всіх ресурсів, культура формує сприйнятливність суспільства до нововведень.

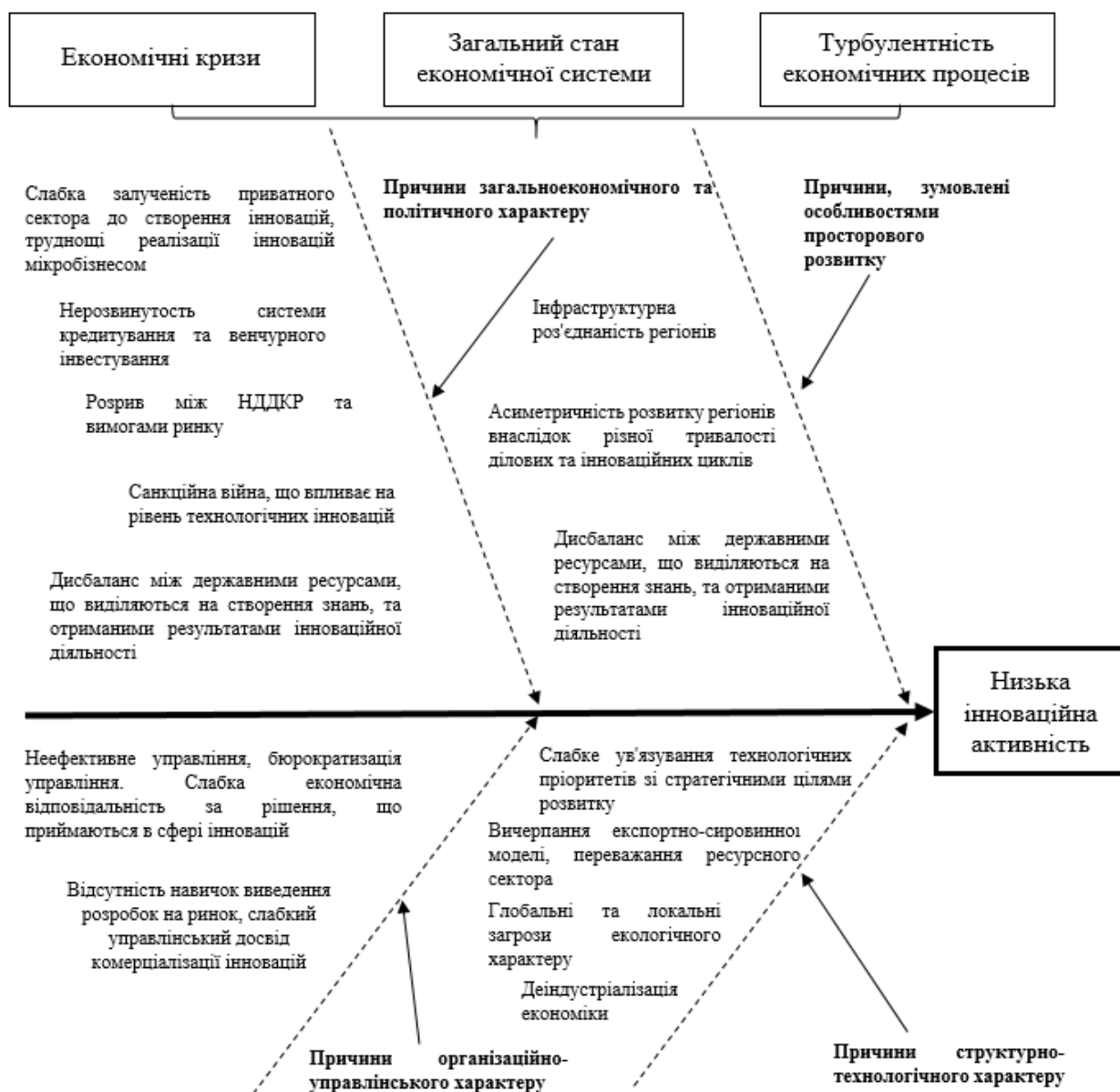

Рисунок 1.1 – Проблеми та причини недостатнього інноваційного розвитку національної економіки

Джерело: складено автором

1.2. Роль зовнішнього середовища у забезпеченні сталого розвитку корпорації

Розгляд теорії інновацій у контексті просторового розвитку великих компаній та корпорацій потребує формування понятійно-категоріального апарату дослідження, а також розгляду концептуальних основ інновацій, саме концепції «інноваційна система».

Концепція національної інноваційної системи (НІС) з'явилася наприкінці ХХ ст. як відповідь на необхідність адекватного та однозначного розуміння ролі інновацій у розвитку економічних систем. В основі концепції НІС лежать праці відомих дослідників - Б. Лундвалла, К. Фрімена [39; 45].

Положення концепції НІС охоплюють усі складові інноваційного процесу: інновації та наукове знання як основу розвитку економіки; інституційний режим, тобто сукупність економічних, правових, соціальних, технологічних факторів, що визначають вектор розвитку інноваційної діяльності. Концепція НІС в даний час широко використовується для прийняття рішень як на макро-, так і на мікрорівні.

На основі досліджень Б. Лундвалла, К. Фрімена, були розроблені концепції формування національних інноваційних систем для економік деяких країн. Узагальнюючи погляди дослідників на проблеми формування та розвитку НІС, виділимо кілька базових елементів, що розкривають її економічну сутність: інститути, механізми, суб'єкти та зв'язки між ними.

Інноваційна діяльність на національному рівні включає процеси створення та реалізації продуктів та послуг, сукупність суб'єктів інноваційної діяльності та сукупність об'єктів інноваційної діяльності.

Удосконалення національних інноваційних систем сприяє розвитку інноваційних ініціатив через реалізацію нелінійних комбінаторних систем взаємодії, до яких можна віднести кластерні та мережеві об'єднання.

На рисунку 1.2 представлені основні елементи НІС України, від злагодженої діяльності яких залежить інноваційна стійкість будь яких суб'єктів, що працюють в Україні.

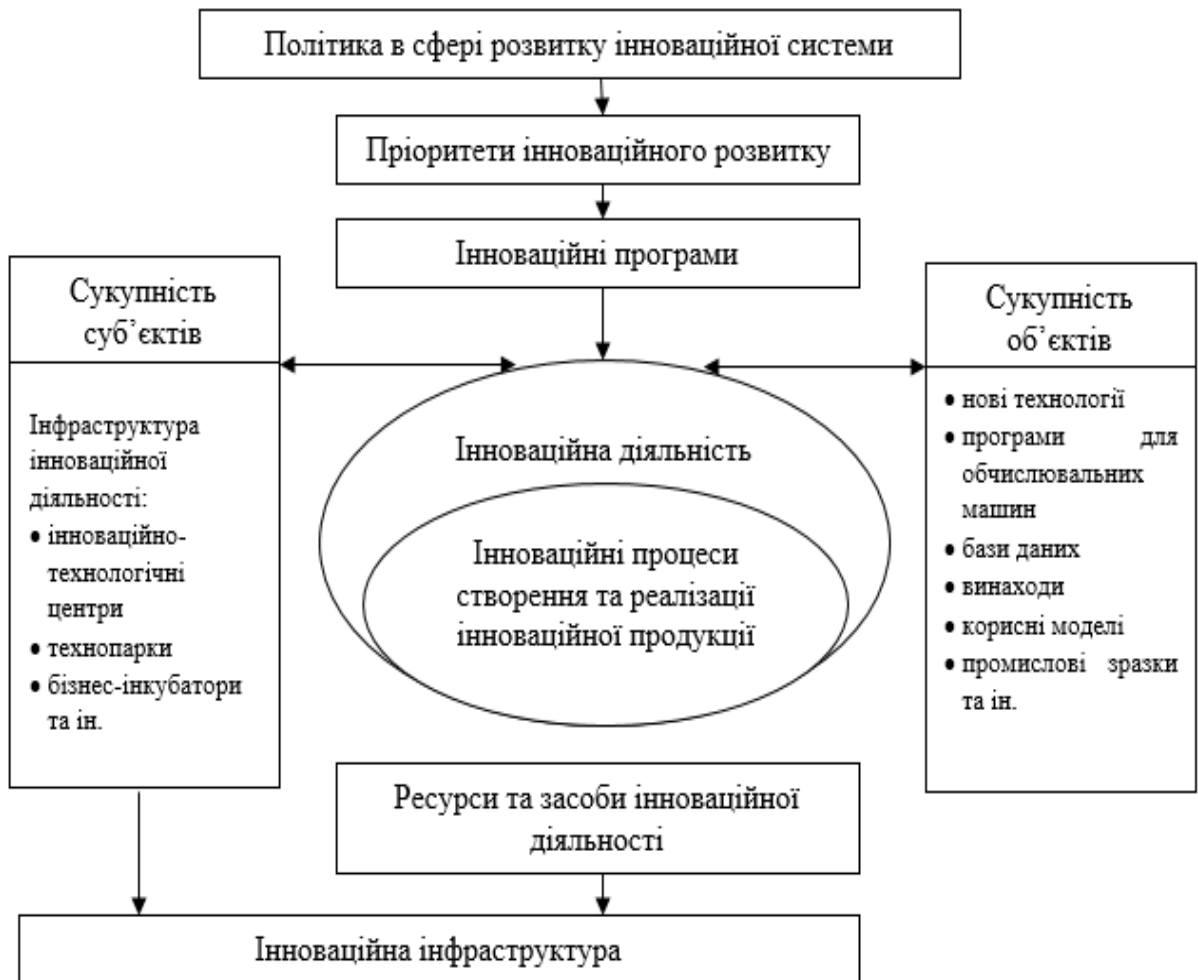

Рисунок 1.2 - Елементи національної інноваційної системи

Джерело: складено автором

Залежно від країни НІС має свої рамки та характеристики. Для подальшої конкретизації основних підходів до формування інноваційної стійкості та засад сталого розвитку необхідно виявити основні складові НІС:

- державна політика у сфері розвитку інноваційної системи;
- механізми визначення пріоритетів інноваційного розвитку на національному рівні;
- система регіональних концепцій інноваційного розвитку.

У більшості досліджень НІС представлена як дворівнева система з чітко виділеними ролями держави та приватного сектору, визначеної структурою та упорядкованістю взаємодії інституційних елементів. На мікрорівні

підприємницькі структури здійснюють комерціалізацію інноваційних ідей на основі власних досліджень та розробок, а на макрорівні держава підтримує фундаментальну науку та розвиває інноваційну інфраструктуру.

Деякі автори [17; 35; 48] вважають за необхідне доповнити цю дворівневу систему мезорівнем. При цьому роль держави при формуванні НІС полягає в інституційному забезпеченні на макрорівні процесів створення, використання та поширення знань. Роль територій як систем мезорівня полягає у розробці та реалізації конкретних механізмів, спрямованих на підтримку інноваційної активності економічних суб'єктів мікрорівня.

Виникає необхідність формування та розвитку регіональних інноваційних систем як сукупності суб'єктів інновацій та інститутів розвитку, що створюють та розповсюджують знання з урахуванням особливостей економічного, соціального та просторового розвитку територій. Як зазначає Айзенберг Д., регіональна інноваційна система (РІС) не лише формує вектор подальшого розвитку інноваційних систем регіону, але й безпосередньо залежить від якості функціонування систем територій, та всіх складових цих територій [42].

На цей час сформувалася достатня кількість обґрунтованих поглядів дослідників на структуру та розвиток НІС та РІС. Найчастіше модель РІС будується на основі комплексного підходу, який передбачає формування РІС як сукупності підсистем генерації, трансферу, комерціалізації та дифузії знань через об'єднання учасників інноваційних процесів з урахуванням особливостей кластерної моделі інноваційної економіки. Інновації та технологічні трансформації, що відбуваються у різних секторах економіки, демонструють різні темпи, типи та траєкторії реалізації. Вплив на розвиток інновацій формують економічні агенти та організації. На думку Т. Джексона [43] РІС можна визначити як двовалентну систему, що складається з підсистеми генерування та використання знань (університети, науково-дослідні центри та інститути) та підсистеми застосування та використання знання (підприємницькі структури, споживачі). Також цим автором в рамках

побудови РІС були систематизовані послуги, платформи та моделі співробітництва, що визначають розвиток РІС у контексті трьох напрямів: співробітництво компаній (відображення потреб науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), спільне ведення проєктів, стратегічне партнерство), розвиток бізнесу (оцінка ідей, послуги для компаній), розвиток компетенцій (навчання, розвиток людського капіталу, пошук талантів).

Звісно ж, теорії та практики формування та розвитку РІС необхідно розширити з погляду просторової організації суб'єктів мезорівня та формування екосистеми інновацій. Наведемо аргументи на користь розвитку цього напрямку.

По-перше, необхідність формування екосистеми інновацій. Основу екосистеми інновацій становить визначення екосистеми підприємництва, запропоноване Д. Айзенбергом, і поєднує в собі набір сприятливих умов реалізації підприємницьких ініціатив: культуру, політику, фінансові ресурси, людський капітал, ринки, інфраструктуру та інститути [42]. Відповідно до цієї думки РІС розглядається як сукупність інноваційних процесів, що відбуваються на певній території та формуються навколо інноваційного «ядра» під впливом сприятливих факторів та інститутів розвитку, що сприяють підвищенню інноваційної активності економічних суб'єктів (рис. 1.3)

Як інноваційне «ядро» розвитку територій можуть виступати територіальні або спеціалізовані кластери, асоціації економічної взаємодії та інші форми організації та об'єднання інноваційних зусиль суб'єктів господарювання.

Рисунок 1.3 - Екосистема інновацій

Джерело: складено автором

По-друге, розгляд процесу побудови РС у просторовому аспекті. На думку деяких дослідників, основною проблемою розвитку національної економіки є «відсутність пов'язаності простору прийнятих рішень», посилення неоднорідності простору (міжрегіональної соціально-економічної диференціації). При вирішенні проблем розвитку національної економіки не можна сприймати її як монооб'єкт, оскільки національна економіка являє собою складну багаторівневу та мультисуб'єктну систему, що функціонує на основі як вертикальних, так і горизонтальних взаємодій. Тому просторова парадигма є основою сталого розвитку як національної економіки в цілому, так і її конкретних економічних суб'єктів, оскільки враховує особливості вертикальних зв'язків між центром та регіонами, горизонтальних (економічних, соціальних, політичних) зв'язків між підприємницькими структурами та регіонами, а також географічного, історичного та культурного розвитку територій.

Важливе значення для розробки управлінських рішень щодо інноваційної активності територій має наявність об'єкта та суб'єкта управління, що пов'язані у просторі між собою. На думку Р. Капелло, системність управління залежить від того, чи розглядаються суб'єкт та об'єкт управління як системи [36]. Залежно від цього можна виділити чотири варіанти управління: ручне, хаотичне, стратегічне та інституційне (рис. 1.4).

Рисунок 1.4 – Види управління

Джерело: складено автором

Прикладом стратегічного управління може бути інноваційна політика Франції, де рішення ухвалюються на основі загальновідомих принципів. Прикладом інституційного управління може бути інноваційна політика Японії, де на перше місце виходять неформальні правила економічних

взаємин. У Китаї можна побачити елементи ручного управління, а ось управління економічними та інноваційними процесами в Україні можна охарактеризувати як хаотичне, тобто не засноване на загальнозрозумілих принципах та нормах.

Таким чином, під регіональною інноваційною системою може розумітися екосистема інновацій території, що включає «ядро» (центр) інноваційної активності та сукупність інституційних характеристик, які забезпечують створення сприятливого середовища здійснення інновацій: взаємодії держави, бізнесу та науки, підвищення рівня культури господарювання та довіри між учасниками інноваційних процесів, розвиток людського капіталу як основний елемент інноваційних процесів (рис. 1.5).

Також можна виділити основні принципи, на яких має базуватись процес формування та розвитку регіональних інноваційних систем:

- принцип просторового розвитку (врахування природно-кліматичних, історичних, національних, ментальних і сформованих соціально-економічних особливостей розвитку територій);
- принцип пріоритетності (першочерговий характер реалізації інноваційних проєктів, спрямованих на забезпечення соціально-економічної стійкості території);
- принцип цілепокладання та орієнтації на результат вибудовування системи регулювання інноваційної діяльності таким чином, щоб кожен регулятивний вплив призводив до отримання значимих для регіону соціально-економічних результатів (економічних, соціальних, екологічних, технологічних);
- принцип горизонтальної та вертикальної інтеграції (формування як стійких вертикальних зв'язків (центр – регіон), які виражаються у реалізації узгоджених дій та політики інноваційного розвитку на макро- та мезорівні, так і тісних горизонтальних (просторових) зв'язків кластерного типу, що поєднують інноваційний потенціал підприємств регіону);

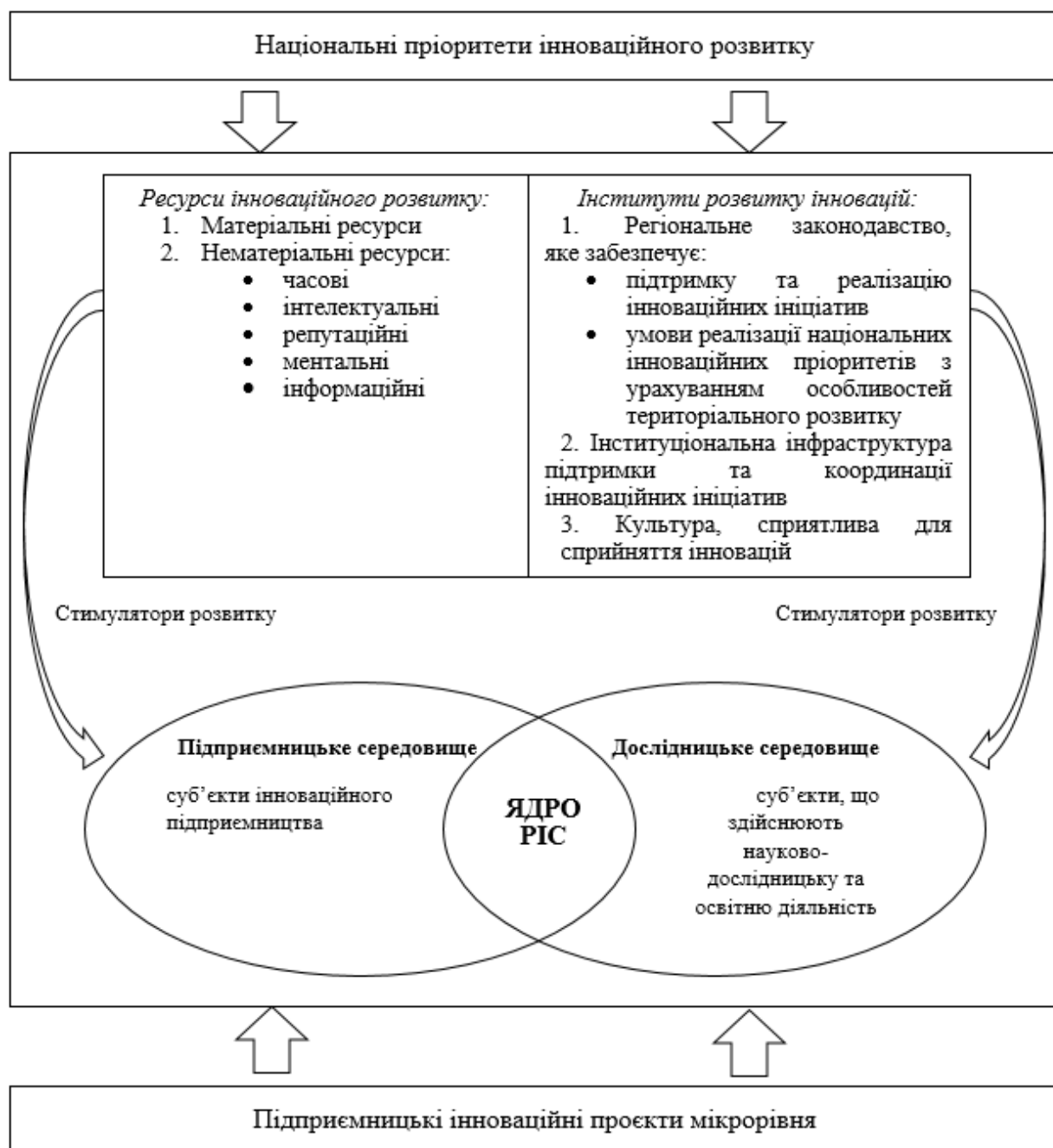

Рисунок 1.5 – Елементи регіональної інноваційної системи

Джерело: складено автором

- принцип збалансованості (врахування інтересів усіх груп економічних суб'єктів (держави, бізнесу, суспільства, наукових співтовариств) при реалізації політики інноваційного розвитку, рівність перед нормами та правилами всіх учасників інноваційних процесів);

- принцип транспарентності (будівництво прозорих організаційно-економічних та фінансових відносин, що забезпечують реалізацію інноваційних рішень та сприяння підвищенню довіри між учасниками інноваційних процесів);

- принцип підштовхування («м'яке» інституційне регулювання інноваційної діяльності, спрямоване на створення з боку регулюючих органів економічних умов, що стимулюють підвищення інноваційної активності);

- принцип рівномірності (будівництво інноваційної політики та програм підтримки інноваційних ініціатив таким чином, щоб забезпечувалися однакові показники рівня та якості соціально економічних процесів та життя населення території).

1.3. Концепція сталого інноваційного розвитку корпорації

Юридично поняття «корпорація» врегульовано в Україні і цей термін використовується для визначення організаційно-правової форми підприємств та складної управлінсько-організаційної та соціо-економічної системи. Але з позиції цього дослідження доцільно визначити ще декілька ознак:

- керованість (наявність органів управління);

- економічна самостійність;

- спеціалізація в рамках поділу праці;

- специфічні культурно-організаційні умови та управлінські традиції.

Процес трансформації корпорацій неможливий без проведення аналізу їхньої поточної конфігурації під час врахування різних груп факторів. Серед таких груп можуть виступати як ендогенні, так і екзогенні фактори. Однак недостатньо тільки виявити такі фактори, необхідно визначити ключові компоненти, що впливають на трансформацію корпорацій та спонукають до розвитку підприємства різних організаційно-правових форм.

У науковій літературі та нормативній правовій базі можна зустріти низку визначень та підходів до поняття та сутності категорії «просторовий розвиток господарюючих суб'єктів».

У найбільш загальному розумінні під просторовим розвитком мають на увазі узгоджені на рівні світових, національних, регіональних та локальних громадських та владних структур прогресивні зміни в освоєнні та відтворенні природних ресурсів, розміщення та внутрішній зміст продуктивних сил, розселення населення та облаштування середовища життєдіяльності [52].

Під просторовим розвитком також розуміються прогресивні зміни до територіальної організації країни, які є результатом діяльності держави щодо вдосконалення розселення мешканців та розміщення на території об'єктів інфраструктури [37].

З методологічного погляду просторовий розвиток розглядають виходячи з «принципу матрьошки», коли в центрі знаходиться проблематика комплексного соціально-економічного розвитку ядра організації (країни, регіону), потім проводиться оцінка можливості досягнення поставлених цілей розвитку, виходячи з розміщення ресурсів, що можуть бути залучені суб'єктом.

У свою чергу, у цій роботі пропонується під просторовим розвитком розуміти результат фінансової, виробничої, інвестиційної, організаційної та іншої діяльності укрупненого суб'єкта господарювання (корпорації, концерну, фінансово-промислової групи) за умови, що всі сторони такої діяльності досягають позитивного соціально-економічного ефекту. Завдяки взаємодії між відокремленими структурними підрозділами, а також взаємодії з іншими суб'єктами підприємницької діяльності, що розташовуються та що функціонують на територіях різних регіональних юрисдикцій, у межах просторового розвитку можливе досягнення синергічного ефекту, або просторової синергетики.

Так, Перерва П.Г., Нагі С., Кобелева Т.О. під просторовою синергетикою розуміють інформаційний підхід до визначення економічного простору. Це

свого роду інформаційний обмін та самоорганізація складних систем як одна з властивостей синергізму, де описуються нелінійні процеси у різних середовищах, зокрема соціумних, які перебувають у стані, далекому від рівноважного [24]. Іншими словами, соціально-економічні системи, які перебувають у стані просторового синергізму, є нестійкими.

Розвиток - це не просто економічне зростання, але це фазові, структурні, векторні трансформації у просторово-часових координатах. При цьому під стійким просторовим розвитком розуміємо стан соціально-економічної системи, за якого основні показники діяльності корпорації або іншого укрупненого суб'єкта господарювання стійко зростають, що супроводжується:

- здатністю функціонувати, що забезпечує збереження або відновлення основних параметрів суб'єкта;
- здатністю розвиватися, значно змінюючи якісні та кількісні властивості системи.

Стійкий просторовий розвиток корпорації може забезпечуватись за рахунок формування як статичної, так і динамічної стійкості. Так, статична стійкість – це властивість економічної системи зберігати вихідну рівновагу після відхилень від неї внаслідок впливу внутрішніх факторів, що розкривається через ресурсну та кадрову стійкість (забезпечена ресурсним та людським потенціалом відповідно).

Динамічна стійкість – властивість економічної системи досягати нового рівноважного стану, що забезпечується, у свою чергу, інституційною та інноваційною стійкістю, що формуються шляхом використання інноваційно-підприємницького потенціалу.

Саме тому необхідно враховувати та виявляти основні ознаки динамічної стійкості при формуванні концепції сталого розвитку підприємств, у тому числі корпорацій. Визначаючи корпоративні пріоритети та перспективи розробки економічно та соціально значущих інноваційних, які можуть бути підтримані за рахунок фінансових ресурсів, необхідно враховувати їх основні критерії. Ключовими критеріями збалансованого (стійкого) корпоративного

розвитку є: зниження ресурсомісткості виробництва, зниження шкідливих викидів в атмосферу, підвищення загальної ефективності функціонування, досягнення поставлених цілей розвитку, соціально відповідальна поведінка та поліпшення якості довкілля. Навіть погана екологічна ситуація регіону, розташування корпорації або її структурних підрозділів може стати перспективним ресурсом сталого економічного розвитку, оскільки перспективні екологічні проєкти вимагатимуть застосування інтелектуальних ресурсів для розробки конкретних ідей з переробки відходів, розвитку безвідходних технологій, очищення зовнішнього середовища, що передбачає реалізацію нових інноваційних та інвестиційних проєктів, залучення капіталу та створення додаткових робочих місць. Як правило, реалізація таких інноваційних проєктів тягне за собою рекультивацию територій, формування додаткових просторових ресурсів, що породжує нові виробничі інновації.

Використання еколого-економічних ресурсів для забезпечення стійкості стимулює економічне зростання, яке можна охарактеризувати скоріше як якісну, ніж кількісну категорію. Орієнтація на виділення екологічних пріоритетів для формування системи підтримки регіональних інновацій дозволить, вирішуючи тактичні завдання охорони навколишнього середовища, реалізувати стратегію сталого розвитку регіонів.

Враховуючи, що всі види матеріальних ресурсів, які мають корпорації, обмежені, підтримка і динамічної і статичної стійкості може бути забезпечена за рахунок формування, розвитку та використання нематеріальних ресурсів [38]. Під нематеріальними ресурсами мається на увазі система факторів, що впливають на підвищення якості та ефективності всіх відтворювальних процесів. У табл. 1.3 здійснено систематизацію форм прояву нематеріальних ресурсів.

Таблиця 1.3 - Рівні формування, форми прояву та результат використання нематеріальних ресурсів

Форми прояву нематеріальних ресурсів	Особливості формування	Відповідний вигляд капіталу та генерований дохід
Часові ресурси	Виражаються у різній швидкості прийняття та реалізації рішень	-
Інтелектуальні ресурси	Знання, здобуті в результаті інтелектуальної діяльності людини, спрямовані на прийняття та реалізацію рішень, виділення нових форм та способів організації та здійснення економічної діяльності	Інтелектуальний капітал, людський капітал, інтелектуальна рента
Репутаційні ресурси	Напрацьовуються роками успішної та відповідальної діяльності	Репутаційний капітал, Репутаційна рента
Ментальні ресурси	Особливості та прояв національних рис, сформованих основ прийняття та реалізації рішень	-
Інформаційні ресурси	Сукупність даних, необхідних для прийняття та реалізації рішень	Інформаційний капітал, інформаційна рента

Джерело: складено автором.

Сучасні підходи до управління відрізняються швидкістю реакції топ-менеджерів на негативні внутрішні чинники розвитку та зовнішні ризики. Інтелектуальні ресурси, включаючи людські, на всіх рівнях господарювання є головним стратегічним джерелом розвитку, надають безпосередній вплив на економічне зростання та суспільний добробут. В умовах конкуренції захист репутаційного капіталу, безумовно, вимагає певних матеріальних вкладень, пов'язаних з організацією просування товарів та послуг, забезпечення захисту, проведення інформаційних акцій, але непрямі доходи отримані від такої діяльності швидко окупають понесені витрати. Ментальні ресурси пов'язані з особливостями прояву національних традицій та сформованих технік при прийнятті та реалізації управлінських рішень, що особливо актуально у роботі мультинаціональних команд. Багато в чому національно орієнтований менталітет визначається набором масових поведінкових показників. Залежно від стану економіки та суспільства ці характеристики мають тенденцію до повільної зміни. Зростання ролі та зміна місця інформаційних ресурсів у системі економічних відносин зумовлені тим, що інформація в умовах

глобальної цифровізації суспільства стає визначальним чинником розвитку. Сучасна система формування, використання інформаційних ресурсів та управління ними пов'язана, з одного боку, із забезпеченням інформаційної прозорості як усієї системи управління, так і процесів, що її забезпечують, а з іншого – зі створенням нових механізмів забезпечення кібербезпеки підприємства.

Під можливістю використання всіх видів ресурсів для реалізації інновацій та інноваційного розвитку укрупнених господарюючих суб'єктів розумітимемо увесь інноваційний потенціал просторового розвитку окремих структурних підрозділів. Таким чином, залучення в обіг всього комплексу матеріальних та нематеріальних ресурсів, забезпечення сталого розвитку корпорації формує цілу низку нових синергічних ефектів, виникнення яких багато в чому залежить від якості управління ресурсним комплексом, створення моделей поєднання та доповнення ресурсних потоків при реалізації великих територіальних проєктів.

Сучасні підходи до формування стратегій соціально-економічного розвитку корпорацій спрямовані на досягнення такої важливої мети, як забезпечення їхнього сталого розвитку. Соціально-економічна стійкість розвитку корпорації складається з кількох рівнів, які передбачають: інституційну, кадрову, ресурсну та інноваційну стійкість [14; 41; 53].

Інституційна стійкість - це стан соціально-економічної системи, при якому забезпечуються якість та стабільність у діяльності органів управління щодо досягнення конкретних цілей (збереження та підвищення рівня добробуту людей, які проживають на території) за рахунок підвищення інноваційної активності суб'єктів господарювання. Ресурсна стійкість – стан підприємства, що передбачає наявність організаційних та виробничих механізмів, спрямованих на залучення, формування, використання та розвиток як внутрішніх ресурсів регіону, так і ресурсів довкілля. Кадрова стійкість – стан підприємства, який передбачає забезпеченість кадровим потенціалом із позитивними характеристиками: високий рівень кваліфікації управлінських

ресурсів та високий професійний рівень трудових ресурсів. Інноваційна стійкість - стан, що характеризується здатністю реалізовувати на постійній основі інновації, що забезпечують рівномірне зростання показників розвитку підприємства. Можна погодитися з існуючими ідеями [11; 37], згідно з якими на інноваційну стійкість впливає ціла низка факторів:

- здатність професійних кадрів вирішувати на новому рівні економічні проблеми, що виникають (ресурсні, екологічні, соціальні та ін.);
- здатність топ-менеджерів створити сприятливе фінансове середовище для підтримки інновацій;
- здатність менеджерів сформулювати пріоритети у сфері інноваційного розвитку підприємства з техніко-економічних, соціально-технічних, організаційно-культурних напрямів.

Управління інноваційною стійкістю не є самоціллю, а входить до складу стратегічних пріоритетів, спрямованих на досягнення цілей корпорації. Корпоративний інноваційний клімат формується під впливом різномірних факторів. Графічно складові інноваційного клімату корпорації представлені рисунку 1.6.

Рисунок 1.6 – Структурні елементи корпоративного інноваційного клімату

Джерело: складено автором

Перехід на інноваційний тип передбачає підтримку інноваційних складових бізнес-процесів підприємств, що стає одним із пріоритетів при формулюванні та реалізації корпоративних концепцій інноваційного розвитку. Саме завдяки гармонійному розвитку всіх рівнів складається стійкий інноваційний клімат на рівні суб'єкта господарювання.

Узагальнення вищезгаданих понять та їх визначень дозволило скласти структурно-логічну схему формування категорії «стійкий розвиток корпорації» (рис. 1.7).

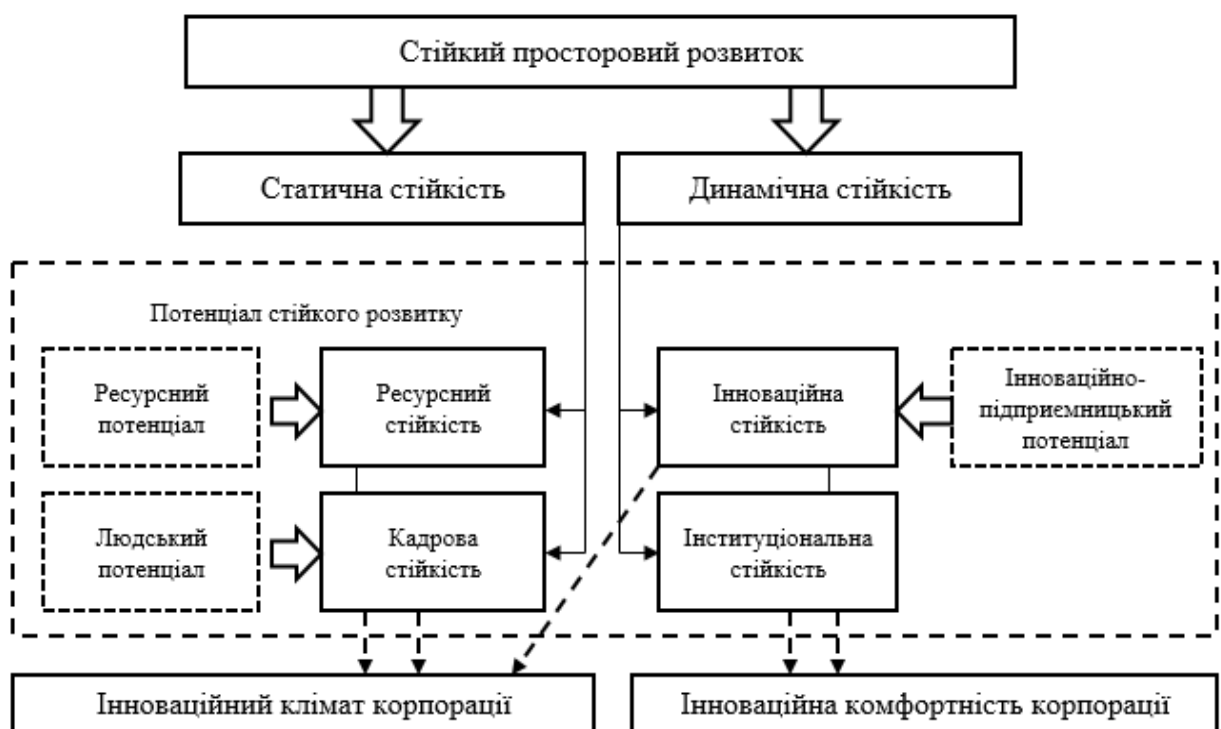

Рисунок 1.7 – Структурно-логічна схема формування категорії «Стойкий розвиток корпорації»

Джерело: складено автором

Одним із напрямів підвищення якості та рівня інноваційної стійкості корпорації є діяльність топ-менеджерів, спрямована на:

- інформаційне забезпечення стратегічного аналізу можливих напрямів запровадження інновацій для підвищення конкурентоспроможності;

– розробку програм підвищення кваліфікації менеджерів, що приймають управлінські рішення щодо відповідних бізнес-процесів;

– формування як ситуативних так і стійких зв'язків між структурними підрозділами корпорації.

Забезпечення інноваційної стійкості корпорації неможливе лише за рахунок власних коштів та власних зусиль, необхідна підтримка з боку держави та місцевих органів влади, формування сприятливого бізнес середовища (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 - Дії із забезпечення інноваційної стійкості

Рівні	Дії
макрорівень	Розробка національної стратегії інноваційного розвитку
	Розробка спеціальних законів та доповнень до існуючих нормативно правових актів щодо підтримки виробничих та наукових організацій у сфері інноваційної діяльності
	Визначення макроекономічних стимулів для здійснення фінансових інвестицій у високоризикові проекти, створення венчурних фондів тощо
	Визначення національних та місцевих пріоритетів інноваційного розвитку
мікрорівень	Розробка корпоративних стратегій інноваційного розвитку відповідно до національної стратегії інноваційного розвитку
	Розробка спеціальних положень та програм, спрямованих на реалізацію конкретних інноваційних проєктів
	Створення спеціальних фондів для фінансування інноваційної діяльності
	Участь у створенні та діяльності технологічних структур для підтримки інновацій (бізнес-інкубатори, технопарки тощо)
	Стимулювання інноваційної активності співробітників
	Пошук та використання можливостей для створення високотехнологічних інноваційних підприємств та нових робочих місць

Джерело: складено автором

Аналіз наявних наукових джерел дозволяє виділити крім просторового та ресурсного підходів до питань формування та реалізації стратегій інноваційного розвитку корпорацій ще і типологічний, історичний та комплексні підходи. Типологічний підхід дозволяє провести угруповання господарюючих суб'єктів з урахуванням різних класифікаційних ознак та сформулювати адаптовані рекомендації, спрямовані на вирішення виявлених проблем. Історичний підхід виходить із необхідності врахування результатів історико-генетичного аналізу розробки стратегії розвитку корпорацій.

Комплексний підхід заснований на урахуванні сукупності взаємозв'язків та взаємовпливу корпорацій та органів влади на стан національної та регіональної економіки, динаміку показників фінансово-господарської діяльності резидентів, а також зміст відтворювальних, галузевих, міжрегіональних та внутрішньорегіональних пропорцій.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАСАД СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС»

2.1. Характеристика організаційно-управлінської структури ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» та основних напрямів його діяльності

Корпорація «ЛОГІК ПЛЮС» була заснована у 2008 році в Україні. У 2019 році було завершено поглинання компанії «Яр Транс», що суттєво розширило можливості корпорації. «ЛОГІК ПЛЮС» має одну з найбільших в Україні логістичних інфраструктур, до складу якої входить більше 10 розподільчих центрів, з яких 9 – мультитемпературні розподільні центри класу «А».

Основні види діяльності та код за КВЕД:

- 52.1 Складське господарство;
- 82.99 Надання інших допоміжних комерційних послуг.

До початку війни учасниками корпорації були такі міжнародні транспортні та логістичні компанії: BGV Group Limited, Scady Holdings Limited, Sonato Holdings Limited.

ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» є 3PL логістичним оператором завдання яких є зазвичай перевезення, зберігання, оформлення та упакування товару.

Діяльність «ЛОГІК ПЛЮС» полягає у здійсненні цілодобового планування, обліку та організації руху товаропотоків між Центральною, Східною і Західною, Північною та Південною Україною. Розподільні центри знаходяться біля найбільших міст України та їх площа дорівнює більше 201 кв. км. Складна структура бізнес-процесів передбачає складну систему управління.

Корпорація «ЛОГІК ПЛЮС» є найбільшою з логістичною компаній, що були засновані в Україні. Проте і на українському, і на ринку міжнародних перевозок має сильних і потужних конкурентів (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Основні конкуренти корпорації «ЛОГІК ПЛЮС»

Назва підприємства	Країна походження	Виручка, млн. грн.	Основна інформація
Kühne + Nagel	Швейцарія	1100	Одна з найбільших логістичних у світі. Має 1400 офісів в 109 країнах світу. В Україні підприємство почало роботу в 1992 році і має штат в 450 працівників. Надає послуги по перевезенню автомобільним, морським та авіаційним транспортом, інтермодальні перевезення, страхування морських вантажів, митно-брокерські послуги, проектна логістика, консолідація вантажів на власних складах у портах світу, доставка товарів «від дверей до дверей».
DSV Logistics	Данія	900	Розпочала роботу на території України в 2013 році і має представництва в 80 країнах. Надає послуги міжнародних автоперевезень, морських контейнерних перевезень, авіаперевезення, проектну логістику, складську логістику, дистрибуцію, митно-брокерські послуги та страхування вантажів.
FM Logistics	Франція	800	Працює в Україні з 1996 року і позиціонує як експерт в дистрибуції споживчих товарів, промисловості, косметики та здоров'я.
Pakline Logistics	Україна	500	Засновано підприємство у 2004 році у Дніпрі. Надає послуги логістичного консалтингу, фулфілмент із використанням конвеєрних ліній, складської логістики, кур'єрської експрес-доставки по Україні та світу, холодної логістики для фармацевтики та FMCG, послуги для інтернет-магазинів.

Джерело: складено автором

Як бачимо, середовище дуже конкурентне, і світові лідери логістичних послуг вже давно і активно працюють на ринку України.

Організаційна структура побудована виходячи із принципу закріплення функцій управління за відповідними службами апарату управління ТОВ

«ЛОГІК ПЛЮС», що дозволяє уникнути дублювання повноважень та перехресного керівництва.

Рисунок 2.1 - Організаційно-управлінська структура ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС»

Джерело : складено автором

В поточній діяльності керівництво корпорацією відбувається виходячи з наступних принципів:

- з метою найбільшого задоволення клієнтських вимог та побажань щодо якості та термінів поставок відбувається координація та узгодження усіх процесів руху та зберігання товарів;

- постійні зміни зовнішнього середовища та ділової активності викликають необхідність коригування комерційного та фізичного розподілення товарних запасів та розподілення товарних потоків у часі;

- відповідність усіх замовлень вимогам мінімізації витрат на одну партію або одиницю товару.

Місія компанії полягає у:

- забезпеченні зберігання та розподілення харчових продуктів та непродовольчих товарів відповідно до поставлених замовником вимог;

- гарантії підтримання належної вологості, температурного режиму та інших вимог щодо зберігання товарів у логістичних центрах шляхом використання високоефективних технологій та етичної поведінки при веденні переговорів та проведенні операцій.

Досягнення цієї місії реалізується за рахунок розвитку професійних навичок та якостей, виконання стандартів корпоративної поведінки, високого рівня відповідальності при здійсненні будь-якої бізнес-операції.

Управління складськими запасами, приміщеннями та здійснення складської логістики відбувається за допомогою системи WMS (Warehouse Management System), що дозволяє комплексно розв'язувати задачі управління складськими процесами, використовувати запатентовані математичні алгоритми організації та оптимізації операцій, що прискорюють потік товарів, інформації для забезпечення ефективного виконання операції з запасами, робочою силою, простором, забезпечуючи при цьому відповідність галузевим нормам і стандартам. В цілому використання цієї системи дозволяє знизити собівартість усіх внутрішніх бізнес-процесів, підвищити можливості поточного контролю за складськими операціями, збільшити додану вартість, обмежити вірогідність помилок через фактор суб'єктивності.

Корпорація «ЛОГІК ПЛЮС» веде «дружню» до оточуючого середовища політику: відбувся перехід від люмінесцентного освітлення до технології LED, що дозволило знизити витрати на освітлення на 30%, успішно пройдено сертифікаційний аудит та підтверджено відповідність діяльності стандарту ISO 22000:2005. Діяльність з транспортування харчової продукції відбувається відповідно до вимог НАРСС (інструмент оцінювання небезпечних факторів та впровадження системи контролю, яка сконцентрована на профілактичних та попереджувальних заходах). Концепція НАРСС орієнтує персонал на системне визначення та виконання попереджувальних заходів. Для постійного підвищення кваліфікації персоналу керівництво організує:

- проведення внутрішньокорпоративних тренінгів, неформальних навчальних зустрічей із запрошеними коучами, тренерами;
- проведення внутрішньокорпоративних тренінгів, неформальних навчальних зустрічей з кваліфікованими співробітниками підприємства;
- проведення внутрішньокорпоративних семінарів співробітниками вищих рівнів управління;
- самонавчання за допомогою електронних засобів, навчальних платформ, з використанням відео-, текстових та тестових матеріалів.

Чисельність персоналу перевищує 6 тисяч осіб, переважна більшість з них – чоловіки, що пояснюється специфікою роботи. Керівництво корпорації зацікавлено у постійному розвитку своїх співробітників з метою підвищення ефективності діяльності та досягнення цілей. Відповідно до них корпорація використовує системи мотивації та преміювання персоналу, що закріплені у «Положенні про оплату праці» та «Положенні про преміювання». Відповідно до них, співробітники отримують :

- посадовий оклад, надбавки, премії, доплати, що передбачені діючим законодавством;
- щомісячні премії за індивідуальні досягнення, а також премії, що не мають регулярного характеру (наприклад, за інновації).

Також з метою підвищення ефективності діяльності персоналу та підвищення ефективності управління ним корпорація застосовую сучасну систему оцінки, що представлена у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 - Базова шкала оцінки компетенцій на ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС»

Рівень позиції	Грейд	Вимоги	Базові компетенції
ТОП	Директор напрямку	Вища освіта, відвідування спеціалізованих тренінгів для розвинення бази знань та лідерських якостей, розвинене стратегічне мислення, висока націленість на результат	Лідерські здібності та навички управління, стратегічне та комерційне мислення
С4	Керівник відділу	Вища освіта, досвід роботи від трьох років, досвід управління від одного року, досвід постановки завдань, знання базових принципів управління	Лідерські здібності та навички управління, здатність розвиватись та розвивати інших, стратегічне мислення
С3	Старший спеціаліст	Вища освіта, досвід роботи від одного року, солідна база знання використання персональних комп'ютерів, вміння виставляти пріоритети	Лідерські здібності та навички управління, здатність розвиватись та розвивати інших, комерційне мислення
С2	Спеціаліст	Вища освіта, солідна база знання використання персональних комп'ютерів	Націленість на результат, орієнтація на клієнта, увага до деталей
С1	Молодший спеціаліст	Вища освіта, незакінчена вища освіта, солідна база знання використання персональних комп'ютерів Word, Excel, висока здатність до навчання, стрес стійкість	Спрямованість на результат, розвиток себе та інших, увага до деталей
С0	Стажер	Середня-спеціальна освіта, незакінчена вища освіта, знання використання персональних комп'ютерів	Спрямованість на результат, орієнтація на клієнта, навички командної роботи

Джерело: складено автором

Бізнес-процеси ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» відповідають основним напрямкам організації бізнесу в корпорації, що представлено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 - Основні функціональні відділи ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» та їх функції

Відділ	Функції відділу
Фінансовий	Очолюється фінансовим директором, в відповідальності якого - складання фінансових звітів по кожному клієнту та звітів по роботі кожного відділу підприємства
Відділ збуту	Очолюється начальником відділу збуту, цей відділ відповідає за розподілення товару по точкам призначення
Служба транспорту і перевезень	Очолюється начальником служби транспорту та перевезення, задача якого - слідкування за своєчасним виконанням транспортних замовлень на території України, контроль за виконанням інструкцій водіями та доставка вантажу в належній якості
Відділ міжнародних перевезень	Відповідає за своєчасне виконання транспортних перевезень за кордоном в належній якості.
Відділ зовнішньоекономічної діяльності	Очолюється начальником відділу та відповідає за роботу з митними службами, отримання всіх сертифікацій для ввозу та вивезення товару з та на Україну
Відділ контрактної логістики	Очолюється начальником відділу контрактної логістики і відповідає за збереження, організацію та пакування товару

Джерело: складено автором

Як зазначалося, компанія одержує доходи, головним чином, від надання послуг складської логістики. Доходи від таких послуг вважаються виконанням окремого зобов'язання і визначаються протягом періоду надання таких послуг, оскільки покупець одночасно отримує та споживає вигоди від послуг. Корпорація надає послуги з фіксованими сумами винагороди. Доходи від надання послуг визначаються у звітному періоді, в якому надані відповідні послуги. Доходи від реалізації визначаються на основі обсягу послуг,

фактично наданих до кінця звітнього періоду. Відповідну динаміку ми бачимо протягом періоду 2020-2022 років.

Виручка від надання послуг відповідає обсягам наданих послуг та складає: у 2020 році – 5696,9 тис. грн.; у 2021 році - 7816,5 тис. грн; у 2022 році - 5 635, 8тис.грн.

2.2. Оцінка основних показників діяльності ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС»

Використовуючи публічну звітність ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС», проведемо аналіз найбільш значущих змін, що визначають діяльність корпорації (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 - Основні показники фінансової звітності ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» у 2020-2022 р. р. (тис. грн.)

Найменування	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Зміна	Приріст %,
Основні засоби	531535	565391	1141578	610043	114,7
Запаси	14433	9406	15644	1211	8,4
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	987637	1294231	3031463	2043826	207,1
Грошові кошти	59543	44766	82708	23165	38,9
Власний капітал	876324	1243608	2964946	2088622	238,3
Довгострокові зобов'язання	757545	125806	1204750	447205	59,0
Кредиторська заборгованість	126568	228924	222408	95840	75,7
Баланс	1613812	1931057	4285287	2671475	165,5
Дохід від звичайної діяльності	1954236	3495653	4207853	2253617	1,16
Собівартість	(1267458)	(1748705)	(1905027)	637569	50,3
Фінансові доходи	42672	17688	113827	71155	166,7
Податкові витрати	127856	279191	377861	250005	195,5
Чистий прибуток	573864	1271868	1721338	1147474	199,9

Джерело: складено автором на основі звітності

Найбільший приріст відбувся за такими статтями, як власний капітал, дебіторська заборгованість, чистий прибуток, фінансові доходи та валюта балансу. Найменший темп зростання бачимо за такими статтями як запаси, грошові кошти, довгострокові зобов'язання.

Акцентуємо, що корпорація має «легку» структуру майна, необоротні активи менше оборотних майже в 3 рази, що є передумовою високої оборотності активів.

Відповідно до балансу вартість нематеріальних активів – незначна та не має чіткої динаміки. Основні засоби за аналізований період зросли більше ніж у два рази. Запаси у структурі оборотних активів мають невелику питому вагу, значна частина сформована за рахунок торгівельної та іншої дебіторської заборгованості, зростання якої може мати негативні наслідки для платоспроможності та ліквідності корпорації. Грошові кошти та їх еквіваленти протягом усього періоду мають питому вагу менше 10% , що є ознакою «хворої статті», що свідчить про іммобілізацію коштів у розрахунках, можливе несбалансування вхідних та вихідних грошових потоків, погано організовану політику управління дебіторською заборгованістю. Цю тезу підтверджує перевищення дебіторською заборгованістю кредиторської у 2020 році у 7,8 рази, у 2021 році – у 5,7 рази, у 2022 році - у 13,6 разів. Це вказує на суттєві проблеми з фінансуванням дебіторської заборгованості, необхідністю корпорації залучати додаткові запозичення для здійснення поточної діяльності.

За три роки власний капітал зріс з 876324 тис. грн. до 2964946 тис. грн., тобто, у 3,4 рази і на кінець 2022 року його питома вага у підсумку пасиву балансу дорівнює 70,7 %. При цьому значна частина власного капіталу формується за рахунок нерозподіленого прибутку (69%), що значно підвищує забезпеченість власного капіталу та знижує ризики інвестування для власників корпорації.

Що стосується звіту про фінансові результати, то протягом звітного періоду бачимо стійке зростання чистого прибутку з 1271868 тис. грн до

1721338 тис. грн., тобто, у 1,35 рази. Основним джерелом його зростання виступає виручка від реалізації. Фінансові доходи мають незначну роль у формування прибутку і повністю перекриваються фінансовими витратами.

Проведемо коефіцієнтний аналіз діяльності ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» за основними напрямками.

Таблиця 2.5. Порядок розрахунку та інтерпретація деяких показників ліквідності ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС»

Назва показника	Суть показника	Алгоритм розрахунку	Результат
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс)	Здатність миттєво виконувати свої зобов'язання	Грошові кошти та їх еквіваленти/ Поточні зобов'язання	Кабс(2020)=0,27 Кабс(2021)=0,23 Кабс(2022)=0,24
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кп.л.)	Здатність розрахунку за зобов'язаннями за умови сплати дебіторської заборгованості	(Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання	Кп.л.(2020)=1,94 Кп.л.(2021)=1,92 Кп.л.(2022)=1,56
Коефіцієнт загальної ліквідності (Кз.л.)	Достатність оборотних активів для покриття зобов'язань	Оборотні активи/ Поточні зобов'язання	Кз.л.(2020)=1,87 Кз.л.(2021)=1,68 Кз.л.(2022)=1,97
Коефіцієнт ліквідності при мобілізації запасів (Кл.моб.)	Рівень залежності підприємства від товарно-матеріальних запасів	(Грошові кошти і їх еквівалент + Запаси) / Поточні зобов'язання	Кл.моб.(2020)=0,35 Кл.моб.(2021)=0,37 Кл.моб.(2022)=0,29

Джерело: складено автором

Незважаючи на низьку питому вагу грошових коштів у структурі активу балансу ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» констатуємо відповідність коефіцієнту абсолютної ліквідності встановленим нормативам. Тобто підприємство може за рахунок найліквідніших активів погасити не менше 20% поточних

зобов'язань. Поточна ліквідність має стійку тенденцію до погіршення. Але більше занепокоєння повинна викликати загальна ліквідність, яка не відповідає встановленому нормативу. І хоча у 2022 році намітилася позитивна тенденція, керівництво корпорації повинно вживати заходи з відновлення загальної та поточної ліквідності. Крім того, бачимо у 2022 році погіршення показника ліквідності запасів при мобілізації активів, що може бути пояснено порушенням логістики поставок, окремими розривами зв'язків з клієнтами через війну.

Таблиця 2.6 - Порядок розрахунку та інтерпретація деяких показників фінансової стійкості ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС»

Назва показника	Суть показника	Алгоритм розрахунку	Результат
Коефіцієнт маневреності власних коштів (Кман)	Відображує мобільність власних джерел коштів	Власний оборотний капітал / власний капітал	Кман (2020)=0,54 Кман (2021)=0,67 Кман (2022)=0,61
Індекс постійного активу (Кпа)	Характеризує частку основних засобів та необоротних активів у складі власних джерел коштів	Основні засоби та інші необоротні активи/ власний капітал	Кпа (2020)=0,46 Кпа (2021)=0,33 Кпа (2022)=0,39
Коефіцієнт довгострокового залучення коштів (Кдп)	Інтенсивність використання довгострокових позикових коштів на саморозвиток	Довгостроковий капітал підприємства / власний капітал	Кдп (2020)=1,21 Кдп (2021)= 1,18 Кдп (2022)=1,26
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (Кзс)	Відображує залежність підприємства від позикових коштів	Позиковий капітал/ власний капітал	Кзс (2020)=1,26 Кзс (2021)= 0,65 Кзс (2022)=0,7

Джерело: складено автором

Розраховані показники свідчать, що, незважаючи на складну ситуацію минулого року, ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» вдалося переломити тенденцію до погіршення показників, що характеризують структуру капіталу, у тому числі і позикового. Бачимо збільшення мобільності власних джерел коштів, зростання постійного капіталу, темпи зростання власного капіталу випереджають темпи зростання позикового капіталу, що свідчить про стабільні джерела фінансування зростання корпорації. А зростання чистого прибутку і спрямування більшої його частини на саморозвиток у вигляді нерозподіленого прибутку теж позитивно оцінюється.

Але фінансова стійкість підприємства визначається не лише внутрішніми факторами, а й зовнішнім середовищем та діями конкурентів. Тому вважаємо за доцільне проаналізувати конкурентні сили за методом п'яти сил М. Поттера (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Основні конкурентні сили, які впливають на ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС»

Фактор	Опис в галузі
Конкуренція	Існує високий рівень суперництва в галузі. Серед конкурентів є підприємства, які надають послуги морських та залізничних перевезень
Спроба компаній завоювати ринок з послугами субститутами	Відсутня
Наявність нових конкурентів	Нові фірми в галузі не мають можливостей швидко досягти рівня розвитку ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС»
Здатність постачальників впливати на підприємство	ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» не має значної залежності від постачальників, оскільки має власний автопарк
Здатність споживачів диктувати свої умови	ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» дуже лояльно ставиться до своїх постійних клієнтів і може піти на такі поступки як відстрочка оплати за свої послуги

Джерело: складено автором

Конкуренція може розглядатися не тільки як перепона, а і як каталізатор сталого розвитку, причиною формування корпорацій та кластерів (підприємства об'єднуються для того, щоб підвищити свою конкурентоспроможність і завдяки цьому зайняти більшу частку ринку, ніж їх конкуренти).

Саме це і спонукає періодично корпорацію «ЛОГІК ПЛЮС» приймати рішення щодо об'єднання з іншими підприємствами, що мають автопарки або складські приміщення. При прийнятті таких рішень велика увага приділяється якості та розміщенню основних засобів. Корпорації існують як інститути ринкової економіки, що обумовлює варіативність їх форм, масштабів, структури. Визначення функціональної чи суб'єктної структури корпорації залежить від галузі, масштабів та цільових установок конкретного об'єднання.

Специфіка діяльності корпорації ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» передбачає горизонтальне (просторове) розширення, оскільки це дозволить знизити витрати, пов'язані із транспортуванням та зберіганням вантажу, не збільшуючи при цьому витрати на управління та адміністрування. Спеціалізована транспортна корпорація позиціонує себе як об'єднання, у якому тісно перетинаються сукупність інтересів суб'єктів господарювання, які не можуть ефективно функціонувати без створення додаткових умов, таких як єдиний інформаційний та організаційно-маркетинговий простір. У наступному розділі сформуємо умови зовнішнього середовища та напрями удосконалення управління, які сприятимуть підвищенню ефективності функціонування ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС».

РОЗДІЛ 3

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СКАЛАДОВОЇ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

3.1. Розробка стимуляторів сталого інноваційного розвитку корпорацій як просторових одиниць

Комплекс національної інноваційної політики, який стимулював би окремих суб'єктів господарювання розвивати власні інноваційні системи, сформований ще недостатньо, незважаючи на певний обсяг інституційних дій та пропонованих інструментів інноваційної політики. Розуміємо, що воєнний стан гальмує прийняття рішень у багатьох сферах цивільного життя. Саме тому гальмуються процеси здійснення не тільки технологічних, а й маркетингових, організаційних та екологічних інновацій, побудованих на активізації участі усіх стейкхолдерів у соціально-економічних процесах, що відбуваються в освіті, житлово-комунальному господарстві, культурі, охороні здоров'я тощо. Але подальше зростання економіки вимагає вже зараз формування адекватного підґрунтя для активізації діяльності підприємницьких об'єднань. Це можуть бути як суто підприємницькі структури, так і об'єднання на основі або великих дослідницьких інститутів, або великих міжнародних компаній, які зацікавлені у підготовці висококваліфікованого персоналу на базі власних корпоративних університетів. При цьому формується інноваційна інфраструктура, без якої неможливий їхній власний розвиток.

Ситуація у різних регіонах України дуже сильно відрізняється і економічне життя активізується, передусім, у віддаленні від зони бойових дій. Тому доцільне запровадження диверсифікації інструментів стимулювання відновлення й зростання та виникає потреба у створенні регіональних стимуляторів.

Визначення стимуляторів сталого інноваційного розвитку передбачає вбудовування їх у регіональну інноваційну систему як інструментів реалізації інноваційної політики. Така система включає кілька видів стимуляторів інновацій, серед яких фінансові, правові, інституційні та кадрові стимулятори. Місце стимуляторів у інноваційній регіональній системі представлено на рис. 3.1.

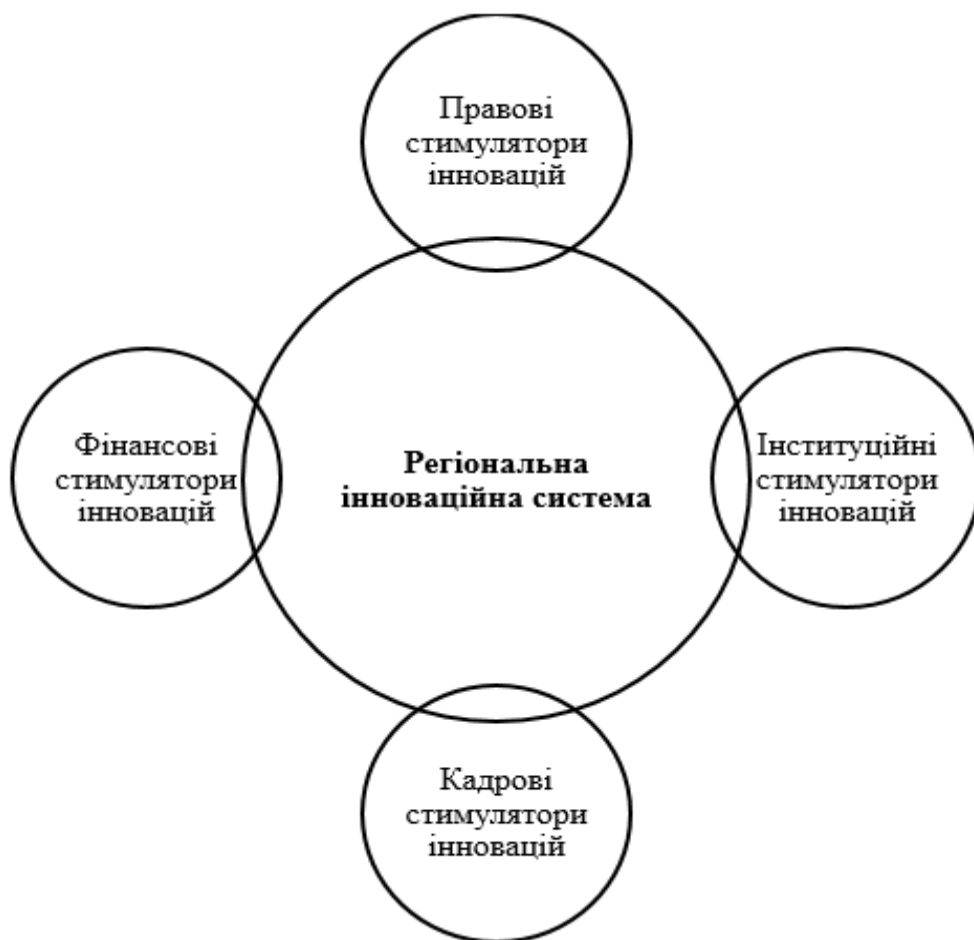

Рисунок 3.1 - Комплекс типів стимуляторів інновацій.

Джерело: складено автором

Для конкретизації всіх видів інноваційних стимуляторів використовуємо тривірневий підхід. Такий підхід може бути представлений трьома рівнями аналітичних дій для визначення існуючих бар'єрів розвитку інноваційної системи. На першому рівні необхідне виділення елементів регіональної

інноваційної системи, таких як правові, організаційно-економічні, кадрові та інші.

Другий етап системного підходу передбачає визначення існуючих розривів або відсутніх елементів у регіональній інноваційній системі на рівні зв'язків: регіональне управління – регіональна наука – регіональний бізнес. І нарешті, третій рівень – визначення найбільш ефективних заходів з позиції стимулювання інноваційної діяльності підприємств.

Система інноваційних стимуляторів на третьому рівні пов'язана зі зміною комунікацій між основними учасниками регіональної інноваційної системи, що передбачає зміцнення горизонтальних зв'язків, а також сприяє координації дій між окремими регіональними структурами з виявлення та усунення «точок корупціогенності», підвищенню рівня прозорості при отриманні фінансової підтримки, формуванні замовлень органів влади на певну продукцію промислових підприємств при впровадженні результатів наукомістких та інноваційних проєктів. Розробка інноваційних стимуляторів третього рівня дозволяє встановити баланс між інноваційними цілями та проєктами регіону та здатністю їх реалізувати.

З урахуванням вищесказаного, у табл. 3.1 узагальнено та подано пропозиції щодо регіональних стимуляторів трирівневої системи показників інноваційного розвитку.

Таблиця 3.1 - Система регіональних стимуляторів забезпечення інноваційної стійкості

1 рівень	2 рівень	3 рівень
<p>1. Розробка регіональних систем фінансового стимулювання для організацій та установ, які залучають додатковий персонал у наукові дослідження (субсидії, податкові пільги, регіональні гранти).</p> <p>2. Розробка системи конкретних показників, досягнення яких дозволяє забезпечити довгострокову інноваційну стійкість.</p> <p>3. Внесення поправок до стратегії/розробка стратегії інноваційної діяльності регіону.</p> <p>4. Збільшення обсягів фінансування існуючих науково - навчальних центрів не лише через рахунок регіональних коштів, але й за рахунок коштів регіонального бізнесу.</p> <p>5. Створення регіональної концепції банку інноваційних ідей регіону з метою просування в бізнес-структури регіону.</p> <p>6. Внесення змін до бюджету регіону, пов'язаних з віднесенням витрат на підтримку інноваційних центрів до пріоритетних, проведення конкурсів інноваційних проєктів.</p>	<p>1. Розробка регіональної програми з виділення наукових та інноваційно-виробничих пріоритетних напрямів, розробка та законодавче оформлення процедури</p> <p>2. Створення регіональної громадської ради з інновацій як провідної експертної організації з розробки та реалізації конкретних дій.</p> <p>3. Комплекс заходів зі створення пільгового режиму діяльності для суб'єктів малого інноваційного підприємництва в "стартовий" період: - зниження ставок податків у частині, що зараховується до регіонального бюджету; - компенсація ставок за банківськими кредитами; - пільги з оренди приміщень та обладнання; – прискорена амортизація.</p>	<p>1. Розробка принципів відбору та включення в інноваційну систему регіону нових учасників, розробка методики оцінки динаміки інноваційних показників учасників інноваційних програм.</p> <p>2. Приведення у відповідність регіональних нормативних актів у сфері інноваційної діяльності, випуск регіонального електронного збірника нормативних актів та положень щодо інноваційної діяльності регіону з можливістю доповнень та коментарів учасниками регіональної інноваційної системи.</p> <p>3. Виділення регіональним вищим навчальним закладам субсидій з місцевих бюджетів на підготовку бакалаврів/магістрів за напрямами: "Управління проєктами", «Інноватика», прийом на цільові місця за замовленням підприємств регіону.</p>

Джерело: складено автором

Виявлення потенційних учасників регіональних інноваційних процесів ускладнено через відсутність обґрунтованих принципів включення до регіонального інноваційного реєстру фізичних та юридичних осіб, які ведуть діяльність у сфері розробки та реалізації різних типів інновацій.

Розробка принципів відбору та включення до інноваційної системи регіону нових учасників стимулюватиме економічне зростання території, так само як і розробка методики оцінки динаміки інноваційних показників учасників інноваційних програм.

Виявлення потенційних учасників регіональних інноваційних процесів ускладнено через відсутність обґрунтованих принципів включення до регіонального інноваційного реєстру фізичних та юридичних осіб, які ведуть діяльність у сфері розробки та реалізації різних типів інновацій.

Розробка принципів відбору та включення до інноваційної системи регіону нових учасників стимулюватиме економічне зростання показників ефективності усіх учасників.

Характеристики визначення взаємозв'язку підприємницької, інноваційної та управлінської активності мають кількісні параметри, які можуть бути оцінені за парними критеріями:

- за ступенем досягнення цілей суб'єктів господарювання, з одного боку, та регіонів із підтримки підприємництва – з іншого;
- за інтенсивністю взаємодій суб'єктів господарювання та участі регіональних систем у створення сприятливого агентського середовища;
- за ступенем задоволення потреб суб'єктів господарювання та ступеня мотивування процесів розвитку регіональних ринків.

В даному випадку як основа оцінки активностей приймається система взаємодій суб'єкта підприємництва з елементами зовнішнього та внутрішнього середовища та їх інтенсивності.

Основу значної частини існуючих методів вивчення та оцінки різноманітних взаємодій становлять так звані трудовий, енергетичний та інформаційний підходи, що пов'язані з використанням, відповідно, таких

витрат, як результати праці, енергія та інформація. Причина обмеженого застосування даних підходів у економічних дослідженнях полягає у складності та трудомісткості їх застосування, а також у відсутності націленості існуючих облікових систем на вирішення таких завдань. Для вирішення задачі кількісної оцінки підприємницької та пов'язаної з нею інноваційної та управлінської активності на різних рівнях економічних систем доцільно використовувати показники, засновані на універсальних принципах обліку вартісного та часового фактора.

Причиною використання вартісного підходу є розуміння того, що гроші є не лише інструментом виміру, але й засобом порівняння. Використання часового підходу виявляється у тому, що час також є універсальним інструментом порівняння різноманітних процесів. Виходячи з цього, витрати суб'єкта господарської діяльності, виражені у вартісній формі або у вигляді витрат часу та відображають «обсяг» його взаємодії як з елементами зовнішнього, так і з елементами внутрішнього середовища, можуть виступати як параметри, що характеризують підприємницьку та пов'язану з нею управлінську активність.

Важливою основою для проведення кількісної оцінки активності є визнання наявності факту поширення підприємницької активності на менеджерів та, навпаки, виконання підприємцями управлінських функцій у внутрішньому середовищі підприємницької структури.

Запропоновані методичні підходи щодо оцінки активності суб'єкта підприємництва на основі аналізу відповідних витрат часу відрізняються порівняльною простотою розрахунку та його оперативністю. Дані щодо витрат часу можуть визначатися в результаті хронометражних досліджень або опитування (анкетування) «носіїв» підприємницької та управлінської активності. За потреби може бути здійснена структуризація витрат часу та проведено оцінку підприємницької (управлінської) активності за відповідними напрямками її реалізації. Це створює певні передумови для постановки та вирішення низки оптимізаційних завдань.

Основний недолік використання параметра часу для оцінки підприємницької (управлінської) активності пов'язаний з тим, що оптимізація підприємницької (управлінської) активності за цим критерієм може не корелювати із завданням оптимізації грошових витрат за її здійснення.

Крім того, існують складності оцінки впливу підприємницької (управлінської) активності на її ефективність.

Звільнитися від зазначених недоліків дозволяє підхід, згідно якому основу оцінки підприємницької (управлінської) активності складають вартісні параметри витрат на здійснення взаємодій у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємницької структури. Сучасні наукові підходи пропонують багато теоретичних моделей, що відображають різноманітні взаємозв'язки транзакційних, управлінських витрат, підприємницької, управлінської активності.

Розрахунок індексів підприємницької та управлінської активності, виходячи з транзакційних та управлінських витрат на реалізацію взаємодії з елементами зовнішнього та внутрішнього середовища, в цілому аналогічний їх визначенню на основі відповідних параметрів часу. Проте виявлення власне транзакційних та управлінських витрат у підприємницькій структурі є складнішим завданням, що пов'язана у т. ч. з проблемами теоретичного і методичного характеру, і тому заслуговує на окремий, всебічний розгляд (за межами цієї роботи).

Таким чином, з урахуванням викладеного, констатуємо, що між управлінськими та транзакційними витратами, часом здійснення підприємницької, управлінської активності та власне управлінською та підприємницькою активністю існують стійкі взаємозв'язки, що мають як лінійний, так і нелінійний характер. Демонстрація характеру зв'язку визначається вибором параметрів, що використовуються при аналізі активності.

У разі використання показника витрат часу на реалізацію активностей проглядається лінійний характер залежності між підприємницькою та управлінською активністю.

Якщо ж як параметри підприємницької та управлінської активності використовуються трансакційні та управлінські витрати, то можна припустити наявність між досліджуваними явищами нелінійних зв'язків. Але в будь-якому випадку характер залежності між підприємницькою та управлінською активністю виявляється в результаті обробки реальних вихідних даних та побудови на цій основі відповідних моделей.

Заслужують на увагу питання виявлення особливостей зовнішнього середовища, що формує підприємницький потенціал, що впливає на сукупну підприємницьку та управлінську активність, яка, у свою чергу, є базою сталого розвитку та її оцінки з позиції принципів ставлення до власності, до управління ресурсами, до людського капіталу, до доходу та принципів його розподілу, до ділової етики та соціальної відповідальності перед партнерським середовищем.

3.2. Оцінка потенціалу сталого інноваційного розвитку корпорації

Розробка системи оцінки потенціалу сталого інноваційного розвитку корпорації необхідна для концептуального визначення змісту програм просторового розвитку усіх структурних підрозділів корпорації з урахуванням специфіки регіонів. В основу системи управління потенціалом сталого інноваційного розвитку корпорації необхідно закласти реалізацію низки основних принципів:

– ресурсна забезпеченість: виявлення та оцінка ступеня ресурсної забезпеченості всіх видів потенціалів, що визначають загальний потенціал сталого інноваційного розвитку корпорації;

- взаємопов'язані цілі: організація процесів постановки цілей, взаємопов'язаних між цілями розвитку материнської структури та окремих господарюючих структур;

- баланс пріоритетів: організація процесів адресної взаємодії між системами підтримки материнської компанії та відокремленими підприємницькими структурами з приводу визначення балансу між пріоритетами на мікрорівні та ресурсними можливостями;

- орієнтація на результат: реальне мотивування структур органів центрального управління материнської компанії у отриманні конкретних результатів розвитку усіх структурних підрозділів в регіонах, що виражаються у збільшенні кількості робочих місць, зростанні доходів від підприємницької діяльності, розширенні платоспроможного попиту, створення системи кадрового та консультаційного забезпечення підприємницької діяльності.

Реалізація цих напрямків дозволить досягти помітного розвитку потенціалу сталого інноваційного розвитку корпорації та вирішити реальні завдання, до яких належать:

- підвищення питомої ваги відокремлених структурних підрозділів, які використовують у своїй діяльності інноваційні підходи та бізнес-процеси;

- зміцнення позицій відокремлених структурних підрозділів як конкурентних бізнес-структур, що реалізують товарні інновації та послуги інноваційного характеру;

- розвиток програм партнерства з бізнес- та науковим середовищем для підвищення інноваційної активності та вирішення питань соціально-економічного розвитку;

- формування територіальних товарних ринків та їх наповнення товарами та послугами, що виробляються та/або доставляються корпорацією;

- збільшення кількості підприємницьких структур, що беруть участь у проєктній діяльності та залучають інвестиції.

На рівні корпорації для управління потенціалом сталого інноваційного розвитку може бути використаний програмно-цільовий метод, який дозволяє

певною мірою захистити інтереси підприємницької структури від ризиків та невизначеності, особливо щодо нещодавно доєднаних структурних підрозділів, і має низку специфічних характеристик. До них відносять:

- політику органів управління материнської компанії, що націлена на вирішення через систему територіального розширення проблеми просторової присутності;

- конкретизацію стратегічних цілей розвитку корпорації у вигляді побудови системи середньострокових цілей щодо підтримки окремих підрозділів та відокремлених структур;

- максимізацію ефективності використання специфічних унікальних ресурсів як спосіб розширення підприємницьких можливостей та розвитку інноваційно-підприємницького потенціалу загалом.

Розвиток потенціалу сталого інноваційного розвитку корпорації здійснюється завдяки формуванню управлінського механізму, що дозволяє використовувати існуючі та формувати специфічні види матеріальних та нематеріальних ресурсів.

Використання програмно-цільового методу, з одного боку, передбачає формування стратегічних цільових програм, побудованих на розвитку відповідних регіональних потенціалів, а з іншого боку - не виключає необхідності оперативного моніторингу підприємницької активності загалом у зв'язку із зміною ключових параметрів стану ресурсів.

Для оцінки перспектив сталого інноваційного розвитку корпорації доцільно використовувати показники, представлені у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Визначення напрямів розвитку потенціалу сталого інноваційного розвитку корпорації

Вид потенціалу	Ресурси, що формують потенціал
Інтелектуальний потенціал	Організаційні можливості розвитку інтелектуального потенціалу
	Кадрові ресурси відтворення інтелектуального капіталу
	Інвестиційні ресурси розвитку інтелектуального потенціалу
Кадровий потенціал підприємницької діяльності	Організаційні можливості розвитку кадрового забезпечення підприємницької діяльності
	Професійні та консультаційні ресурси розвитку підприємницької діяльності
	Рівень кадрового забезпечення програм підвищення кваліфікації персоналу
Інноваційно-інвестиційний потенціал підприємницької діяльності	Наявність фондів підтримки інноваційних ідей
	Наявність фахівців найвищої кваліфікації з захисту інтелектуальної власності та формування позитивного іміджу інноватора
	Наявність програм матеріальної та нематеріальної підтримки інноваційних ініціатив
Інформаційно-технологічний потенціал підприємницької діяльності	Наявність внутрішніх інформаційних систем з передачі інформації щодо наявності нових технологій
	Наявність внутрішніх центрів трансферу технологій та кваліфікованої професійної допомоги з трансферу технологій
	Наявність цільових фінансових програм з підтримки високотехнологічних виробництв
Нормативно-методичний потенціал підприємницької діяльності	Наявність нормативних актів, що встановлюють відповідні пріоритети відокремлених структур
	Професійні ресурси стейкхолдерів, здатні реалізувати ефективно управління сталим інноваційним розвитком
	Наявність внутрішніх актів, що надають комплекс стимулюючих заходів
Галузевий потенціал підприємницької діяльності	Наявність програм розвитку галузевих ніш
	Наявність програм професійної перепідготовки в конкретній галузі
	Наявність інвестиційних механізмів та пріоритетів у галузі інвестиційної діяльності

Джерело: складено автором

Оцінка запропонованого групування ресурсів та їх впливу на розширення можливостей сталого інноваційного розвитку корпорацій піддається експертному та статистичному аналізу. При виявленні різних станів можливо визначити найбільш проблемні точки у розвитку інноваційно-підприємницького потенціалу в цілому та через постановку локальних цілей трансформації підпрограм просторового розміщення, здійснювати їх коригування та підстроювання під стратегічні та оперативні цілі соціально-економічного розвитку корпорації.

У табл. 3.3 представлені якісні та кількісні параметри, які можуть бути використані для отримання кваліметричних оцінок кожної складової потенціалу сталого інноваційного розвитку корпорації. За основу якісної оцінки потенціалу сталого інноваційного розвитку корпорації взято такі принципи:

- об'єктивність, спрямована на дослідження стану специфічних ресурсів та можливостей їх використання для розвитку всіх складових підприємницького потенціалу;
- облік динаміки змін при використанні ресурсних можливостей;
- системність, що дозволяє виявляти нереалізовані можливості ресурсного забезпечення підприємницького потенціалу.

Таблиця 3.3 - Параметри оцінки стану ресурсного забезпечення підсистем потенціалу сталого інноваційного розвитку корпорації

Ресурси, що формують вид потенціалу	Параметри оцінки стану ресурсів
Інтелектуальний потенціал	
Організаційні можливості розвитку інтелектуального потенціалу	Центри підвищення кваліфікації, програми розвитку персоналу
Кадрові ресурси відтворення інтелектуального капіталу	Школи передачі досвіду, наставництво
Інвестиційні ресурси розвитку інтелектуального потенціалу	Динаміка фінансування НДДКР

Продовження табл. 3.3

Ресурси, що формують вид потенціалу	Параметри оцінки стану ресурсів
Кадровий потенціал	
Організаційні можливості розвитку кадрового забезпечення	Кількість навчальних закладів всіх рівнів, в яких можливе отримання основної та додаткової освіти
Професійні та консультаційні ресурси	Кількість фахівців-консультантів, бізнес-тренерів у сфері розвитку
Рівень кадрового забезпечення програм підготовки	Чисельність персоналу, зайнятого дослідженнями та розробками
Інноваційно-інвестиційний потенціал	
Наявність інститутів підтримки інноваційного підприємництва	Динаміка кількості підрозділів інфраструктурної підтримки інноваційної діяльності
Наявність фахівців найвищої кваліфікації	Підготовка фахівців. Розвиток інституту захисту інтелектуальної власності
Наявність програм фінансової та податкової підтримки інноваційної діяльності	Обсяг фінансової підтримки інноваційних проєктів на умовах грантів, конкурсів
Інформаційно-технологічний потенціал	
Наявність інформаційних систем щодо можливостей використання нових технологій	Кількість та розгалуженість інформаційних систем щодо можливостей використання нових технологій
Наявність центрів трансферу технологій та кваліфікованої професійної допомоги з трансферу технологій	Динаміка кількості кваліфікованих фахівців з трансферу технологій
Наявність цільових фінансових програм з підтримки високотехнологічних процесів	Обсяг фінансування за цільовими програмами розвитку високотехнологічних процесів
Нормативний правовий потенціал	
Наявність нормативно-методичних актів, що відповідають пріоритетам	Кількість нормативно-методичних актів, що відображають пріоритети інноваційного розвитку
Професійні ресурси топ-менеджменту, здатні реалізувати ефективно управління розвитком	Кількість кваліфікованих топ-менеджерів, зайнятих у забезпеченні програм розвитку

Продовження табл. 3.3

Ресурси, що формують вид потенціалу	Параметри оцінки стану ресурсів
Нормативний правовий потенціал	
Наявність регіональних законодавчих актів, що надають комплекс стимулюючих заходів суб'єктам господарської діяльності	Динаміка кількості та оцінка якості регіональних законодавчих актів, що надають комплекс стимулюючих заходів суб'єктам підприємництва
Галузевий потенціал	
Наявність програм розвитку ніш для підприємницької діяльності	Кількість програм з розвитку галузевих напрямків підприємництва
Наявність програм професійної перепідготовки з підприємництва в конкретних галузях	Кількість навчальних закладів, які здійснюють професійну перепідготовку з підприємництва у конкретних галузях
Наявність інвестиційних механізмів та пріоритетів у галузі інвестиційної діяльності регіонів за галузями	Кількість цільових інвестиційних програм у регіоні

Джерело: складено автором

Таким чином, розроблені елементи оцінки ресурсного забезпечення сталого інноваційного розвитку корпорації дозволяють виявити проблеми нераціонального використання всіх видів ресурсів.

Удосконалення ресурсного менеджменту дозволить переформатувати (скоригувати) цілі конкретних підпрограм, розробити комплексні цільові програми адресної підтримки відокремлених підрозділів, забезпечити вирішення питань зайнятості та сталого розвитку в регіонах дислокації елементів корпорації. Особливу важливість має використання світового та українського досвіду як оцінки, так і пошуку нових матеріальних і нематеріальних ресурсів для створення додаткових джерел конкурентоспроможності бізнесу.

3.3. Критерії для прийняття корпорацією рішень щодо впровадження проєктів, що забезпечують сталий розвиток

Забезпечення інноваційної стійкості можливо виключно з урахуванням специфіки розвитку бізнес-процесів як на рівні материнської компанії, так і на рівні окремих підрозділів. Тільки за такої умови розвиток стає реальним фундаментом стійкого підвищення ефективності господарювання корпорації.

Комплекс елементів механізму інноваційної стійкості як специфічної характеристики рівнів реалізації стратегії розвитку ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» зазнає коригування в результаті реалізації інноваційних проєктів, впливає на зміни стратегічних цілей розвитку корпорації. Для реалізації таких цілей ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» повинно дотримуватися певного алгоритму дій, який передбачає формування позитивного інноваційного тренду розвитку:

- діагностика стану інноваційної стійкості у зв'язку зі змінами бізнес-оточення та виникненням додаткових бар'єрів, що викликають відхилення від інноваційного тренду;
- прогнозування ступеня збереження інноваційних трендів за умови спаду та погіршення соціально-економічної ситуації;
- створення та реалізація організаційно-економічних та правових заходів щодо зміни інноваційних систем підтримки проєктів, що забезпечують консолідацію інтересів усіх учасників та отримання реального соціально-економічного ефекту у межах всієї корпорації;
- розробка взаємопов'язаних дій із закріплення та збереження тренду сталого інноваційного розвитку усіх відокремлених структурних підрозділів корпорації та формування високого рівня інноваційної комфортності як специфічної характеристики розвитку ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС».

Систематизація процесів та факторів, що впливають на рівень інноваційної комфортності корпорації, лягла в основу складових механізму, що забезпечує її сталий розвиток. Очевидно, що повинні існувати спільні етапи для реалізації нормативної, інформаційної, фінансової та ресурсної

складових, при цьому кожна з них відіграє свою роль в єдиному комплексному механізмі стійкості зростання.

Нормативний механізм забезпечення стійкості може функціонувати у визначеному порядку, який забезпечує тонке налаштування документації усіх підрозділів під реальні інноваційні процеси, і повинен включати наступні етапи:

Перший етап: аналіз існуючої правової бази та дозвільної системи, спрямованої на забезпечення інноваційної стійкості та реалізації інноваційних процесів; класифікація державних та місцевих нормативних правових актів щодо ступеня їхнього впливу на інноваційну стійкість корпорації (ті, що стимулюють інноваційну стійкість, ті, що нейтрально діють на інноваційну стійкість, та ті що викликають зниження інноваційної стійкості).

Другий етап: визначення напрямків розвитку та доповнення стимулюючих та нейтрально діючих нормативних правових актів внутрішніми положеннями та стандартами; розробка заходів виходу із зони дії нормативних правових актів, що негативно впливають на інноваційну активність.

Необхідний рівень ресурсного забезпечення інноваційних програм є умовою формування та збереження інноваційного тренду на рівні корпорації. При цьому ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» має дотримуватися принципу рівного доступу до всіх видів ресурсів з боку перспективних інноваційних проєктів, що пройшли відбір за принципом позитивного впливу на інноваційну стійкість. Забезпечення ресурсної рівності вимагатиме організації системи моніторингу та контролю за формуванням, розподілом та використанням технічних, технологічних, кадрових, інтелектуальних та інших видів ресурсів (рис. 3.2).

Рисунок 3.2 Алгоритм ресурсного забезпечення рівності інноваційних проєктів всіх структурних підрозділів корпорації.

Джерело: складено автором

Критерії, що повинні враховуватися ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» при наданні інноваційному проєкту необхідних ресурсів:

- соціально-економічна вигода та інтаймінг технологічних, маркетингових, організаційно-управлінських інновацій;
- соціально-економічний ефект для розвитку всієї корпорації;
- підвищення якості організаційної культури;

- підвищення конкурентних переваг корпорації як сукупності результатів господарської активності всіх суб'єктів, що входять до її складу.

Варто враховувати, що на активізацію інноваційних процесів корпорації чинить вплив стан інноваційних, фінансових, інформаційних, інституційних, нормативно-правових ресурсів територій, на яких розміщуються відокремлені структурні підрозділи. Тому місцева влада повинна бути зацікавлена у формуванні умов, сприятливих для реалізації інноваційних проєктів, що забезпечать сталий розвиток для підприємств і з цією метою сконцентрувати свою увагу на:

- розробці та впровадженні комплексних програм з підвищення конкурентоспроможності областей, особливо тих, що найбільш постраждали від російської агресії;

- виробленні чітких принципів конкурсного проєктного виділення фінансування підприємницьким структурам, що орієнтовані на активізацію інноваційної діяльності, втілення результатів прикладних НДДКР, проведення маркетингових досліджень в інноваційній сфері для виведення інноваційної продукції та послуг на зовнішні ринки, відшкодування відсоткових ставок за кредитами через державні програми;

- фінансову та майнову підтримку щодо розвитку інноваційної інфраструктури, до якої входять технопарки, університетські та промислові бізнес-інкубатори, центри передачі технологій, центри спільного використання високотехнологічного обладнання, центри дизайну та розробки дослідних зразків, місцеві венчурні фонди, сучасні інтерактивні музеї, що долучають молодь та юнацтво до технічної творчості та технічної освіти.

Перелічені інструменти відіграють роль регіональних стимуляторів інноваційного розвитку, можуть стати факторами позитивних змін при виробництві товарів та послуг у рамках закупівель для державних та регіональних потреб.

Не менш важливою є підтримка реалізації нетехнологічних інновацій на місцевому рівні. До нетехнологічних інновацій слід віднести інновації

загальної якості: організаційно-управлінські, кадрові, маркетингові, інформаційні, а також специфічні інновації в соціальній сфері, які надані регіональним системам освіти, соціальної роботи та обслуговування, фізкультури та спорту, охорони здоров'я, підтримки культури, національних промислів та традицій.

Звичайно, подібного роду інноваційна діяльність може здійснюватися на основі як державних, так і регіональних організацій та установ, а також державно-приватних та муніципально-приватних партнерств. Брати участь у таких партнерствах доцільно і ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС», оскільки така діяльність сприяє збільшенню впізнаваності бренду та прихильності споживачів і місцевих органів влади. Проте однією з проблем забезпечення сталої інноваційної діяльності у соціальних галузях є відсутність необхідної кількості управлінців, які мають компетенції з ініціації, розробки та впровадження всіх видів нетехнологічних інновацій, а також достатньої узагальненої інформації щодо досвіду інших регіонів у відповідних проєктах. Відповідно, участь у такій діяльності може нести іміджеві ризики і негативно вплинути на сприйняття корпорації «ЛОГІК ПЛЮС».

Забезпечення формування у поточних складних умовах високотехнологічних виробництв можливе за умови забезпечення їхньої конкурентоспроможності на національному та світовому ринках, можливості максимально задовольнити споживчий попит у певному регіоні. Регіональна економічна політика, спрямована на стійкий розвиток територій, що повинна враховувати як вже існуючі реалії, так і ті стратегічні можливості, які є системотворчим початком для перспективних регіональних кластерів. Такі компанії та корпорації як ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» можуть бути частиною регіональних кластерів.

Управління розвитком процесу кластеризації неможливе без створення інструментарію оцінки внутрішньокластерної динаміки, що характеризує зміни економічних показників, пов'язаних із створенням нових робочих місць, економічною результативністю конкретних суб'єктів господарювання –

учасників кластеру. Формування регіонального кластеру як мезоекономічної системи формує високий рівень стійкої взаємодії між учасниками, які вносять свій внесок у забезпечення регіональної стійкості, яка стає інтегрованим станом, що залежить від економічних, соціальних, екологічних, кадрових, інтелектуальних та інших складових.

Інноваційна стратегія корпорації як просторової одиниці буде частинами різних регіональних стратегій і буде являти собою пов'язану систему проєктів та програм інноваційного розвитку, що забезпечується системою стимулюючих інструментів, до яких відносяться організаційні, інституційні, фінансові та кадрові стимули. Конкретні форми стимулів розробляються у кожному регіоні з урахуванням існуючих нормативних правових актів та можливостей реалізації. Тому корпораціям необхідно враховувати це і визначати пріоритетність і місце реалізації проєкту залежно від місцевої політики сприяння інноваціям.

Комплекс елементів механізму інноваційної стійкості як специфічної характеристики економічного простору зазнає коригування в результаті реалізації інноваційних проєктів, він впливає на зміни стратегічних цілей розвитку корпорації в цілому, її структурних підрозділів, а також регіону – місця реалізації проєкту. І через материнську компанію здійснюється передача ефекту впровадження інновації на інші території.

Тому у пошуку найбільш сприятливого регіону для реалізації інновацій зацікавлені не лише корпорації, а й місцева влада, яка повинна йти на зустріч бізнесу і формувати режим найбільшого сприяння.

ВИСНОВКИ

Розкриття сутності сталого інноваційного розвитку корпорації як комплексу ресурсних, соціальних, інституційних, економічних та екологічних підсистем дозволяє здійснювати адаптацію конкретних структурних підрозділів до мінливої макроекономічної ситуації та особливостей бізнес-середовища. Рішення таких проблем, як нерозвиненість зв'язків між основними учасниками інноваційних процесів, дисбаланс між витраченими ресурсами та одержуваними результатами інноваційної діяльності, рівень віддачі інновацій, що визначають стан сталого інноваційного розвитку структурних підрозділів, сприятиме мінімізації негативного впливу макрофакторів на розвиток просторово-розгалужених суб'єктів господарювання (корпоративних структур).

У роботі було поставлено та вирішено низку завдань теоретико-методологічного та практичного рівнів, пов'язаних з формуванням практико-орієнтованої концепції подолання регіональних соціально-економічних диференціацій через вирішення проблем просторової інтеграції та міжрегіонального співробітництва в інноваційній політиці та практиці. Вирішення поставлених у дослідженні задач теоретико-методологічного рівня дозволило виділити особливості сучасного етапу розвитку корпорації в Україні, що характеризується нерівномірністю перебігу усіх процесів у часі і у просторі, та, відповідно, формування додаткових можливостей, що формуються через різницю в умовах та пріоритетах регіонального розвитку різних областей.

Запропонована у кваліфікаційній роботі концепція проведення економіко-управлінських трансформацій повинна забезпечити стабільне зростання соціально-економічних показників, зниження асиметричності та нерівномірності розвитку структурних одиниць корпорації.

Основну роль у процесах формування корпоративної інноваційної системи виконують людський капітал та інноваційно-підприємницький

потенціал. Об'єднання інноваційно-підприємницьких можливостей та ініціатив усіх підприємств, що входять до складу корпорації, є джерелом отримання позитивного синергічного ефекту від інновацій всіх типів, а створення міжтериторіальної взаємодії - у вигляді реалізації прямих зв'язків між ними. Одним із напрямів підвищення якості та рівня інноваційної стійкості корпорації є діяльність топ-менеджерів, спрямована на:

- інформаційне забезпечення стратегічного аналізу можливих напрямів запровадження інновацій для підвищення конкурентоспроможності;
- розробку програм підвищення кваліфікації менеджерів, що приймають управлінські рішення щодо відповідних бізнес-процесів;
- формування як ситуативних, так і стійких зв'язків між структурними підрозділами корпорації.

Теоретичні положення і пропозиції перевірялися з використанням даних звітності ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС», що спеціалізується у галузі логістики. Корпорація надає послуги з фіксованими сумами винагороди. ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» має «легку» структуру майна, необоротні активи менше оборотних майже в 3 рази, що є передумовою високої оборотності активів.

Відповідно до балансу вартість нематеріальних активів – незначна та не має чіткої динаміки. Основні засоби за аналізований період зросли більше ніж у два рази. Запаси у структурі оборотних активів мають невелику питому вагу, значна частина сформована за рахунок торгівельної та іншої дебіторської заборгованості, зростання якої може мати негативні наслідки для платоспроможності та ліквідності корпорації. Грошові кошти та їх еквіваленти протягом усього періоду мають питому вагу менше 10% , що є ознакою «хворої статті», що свідчить про іммобілізацію коштів у розрахунках, можливе несбалансування вхідних та вихідних грошових потоків, погано організовану політику управління дебіторською заборгованістю. Це вказує на суттєві проблеми з фінансуванням дебіторської заборгованості, необхідністю корпорації залучати додаткові запозичення для здійснення поточної діяльності.

Основним джерелом зростання чистого прибутку виступає виручка від реалізації. Фінансові доходи мають незначну роль у формування прибутку і повністю перекриваються фінансовими витратами. Коефіцієнтний аналіз свідчить, що ТОВ «ЛОГІК ПЛЮС» вдалося переломити тенденцію до погіршення основних показників фінансового стану та ефективності діяльності. Зростання чистого прибутку і спрямування більшої його частини на саморозвиток у вигляді нерозподіленого прибутку теж позитивно оцінюється. Використання цих коштів відбувається раціонально. Корпорація вміло використовує відмінності у пріоритетах регіонального розвитку областей України та особливості місцевої інфраструктури.

У рамках вирішення методичних завдань розроблено систему стимулів, які визначають розвиток різних сфер діяльності корпорації, що включає фінансові, правові, інституційні та кадрові інструменти реалізації інноваційної політики. Запропоновані методики оцінки підприємницької, інноваційної та управлінської активності суб'єктів господарювання є інструментами стратегічного планування та прогнозування розвитку територій, дозволяють розширити перелік інституційних інструментів управління інноваційною активністю суб'єктів господарювання.

Практична реалізація політики сталого розвитку корпорації має бути спрямована на формування стійких просторових позицій з допомогою посилення взаємодії між відокремленими господарюючими суб'єктами, об'єднання інноваційного та підприємницького потенціалів розвитку кожної складової, збалансованого використання людського капіталу. Реалізація таких ініціатив є інструментом проактивної інноваційної політики просторового розвитку суб'єктів господарювання, спрямованої на здобуття системних ефектів усіма учасниками соціально-економічних відносин:

– підвищення ефективності інноваційної діяльності, зменшення строків та витрат на створення та просування інноваційної продукції;

– підвищення рівня інноваційної стійкості, вирівнювання дисбалансів соціально-економічного розвитку між підприємствами різних регіонів, що об'єднані в одну корпорацію.

Позитивні двосторонні та перехресні ефекти та зниження ризиків інноваційного розвитку дозволяють забезпечити сталий розвиток корпорації, надасть можливість з використання найбільш сприятливих умов реалізації проєктів у певних регіонах та більш повного використання сумарного інноваційно-підприємницького потенціалу відокремлених підрозділів.

Таким чином, комплекс представлених теоретичних, методичних та практичних рішень сприяє вирішенню важливої проблеми, пов'язаної з відсутністю механізмів та ефективних практик забезпечення сталого інноваційного розвитку корпорацій, просторового використання ресурсів та більш рівномірного розміщення економічних суб'єктів у масштабі національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О.В., Городянська Д.М. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 8. С. 83. 90.
2. Білоусова О. Особливості забезпечення розвитку національної економіки у пост-воєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2073>
3. Буряк Є., Редько К., Машталер О., Сидорук І. Інноваційний розвиток промисловості України на засадах смартекономіки. *Академічні візії*. 2022. № 13. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/74/64>
4. Васюткіна Н. В. Управління сталим розвитком підприємств: теоретико-методологічний аспект: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2014, 334 с.
5. Васюткіна Н. В. Актуальні питання сталого розвитку підприємства. *Тенденції розвитку організаційного та проєктного менеджменту; матеріали XXXII Міжнар. наук. практ. конф., Львів, економ. фундація*, 2013. С. 27-30.
6. Гальчак Х. Р. Забезпечення сталого розвитку підприємства як основа формування соціальної відповідальності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: зб. наук. праць «Проблеми економіки та управління»*. 2016. № 847. С. 69–74.
7. Гордєєв О. К. Забезпечення сталого місцевого розвитку: підходи, принципи, складові / О. К. Гордєєв. – URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/4/04.pdf>
8. Дем'яненко Т. І. Сталий розвиток вітчизняних підприємств в сучасних економічних умовах. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2020. Т. 31 (70). № 2 (1). С. 185–188.

9. Дем'яненко Т., Яковенко І. Реінжиніринг бізнес-процесів як сучасний метод управління стратегічними змінами на підприємстві. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2022. № 14(28). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/478/>
10. Дерун Т. М. Проблеми розвитку малих міст в умовах соціально-економічної трансформації українського суспільства. Т. М. Дерун. – URL: http://www.academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Derun.pdf
11. Калетнік Г.М. Стійкість економіки як фактор безпеки та розвитку держави. *Економіка України*. 2012. № 7. С. 16-25.
12. Ковальчук Т.М., Худик О.Б. Стратегічний аналіз фінансового потенціалу підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 933-938.
13. Козловський С. В. Управління сучасними економічними системами, їх розвитком та стійкістю : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03. Вінниця, 2011. 32 с.
14. Квятковська Л. А. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. № 1. С. 85–89.
15. Корольова А. О. Екологічна та ресурсна складова сталого розвитку підприємств України. *Наукові записки*. 2015. Випуск 17. С. 47–50.
16. Кравченко М., Павленко Т. Проблеми забезпечення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств: макроекономічні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1887/1817>
17. Красовська Г., Стадник В., Михальчук І. Організаційно-структурні умови розвитку потенціалу креативності в системі менеджменту конкурентоспроможності промислових корпорацій. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 3. С. 14–25.
18. Кушніренко О., Кушніренко Є. Досягнення цифрової автономії України як стратегічний вектор інтеграції з ЄС. *Науковий вісник Міжнародної*

асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології. 2023. № 2(1). URL: <https://man.org.ua/nv/index.php/about/article/view/36>

19. Лазоренко Т. Теоретичні засади концепції управління стійким розвитком підприємства. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2020. — Том 6. — № 67. — С. 175–184.

20. Малик І.П., Каракаш Ю.А. Основні інструменти для забезпечення стійкого розвитку підприємства. *Сучасні підходи до управління підприємством: збірник тех. доповідей*. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. С. 99.

21. Міщенко С. П. Теоретичні засади стійкого розвитку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 36. С. 168–171

22. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний етап та напрямки розвитку. моногр. А.П. Наливайко. К.: КНЕУ, 2001. 227 с.

23. Пакулін С. Л., Пакуліна А.А. Управління сталим розвитком сучасного підприємства. *Траєкторія науки*. 2016. № 3(8). С. 201–217. URL: <http://pathofscience.org/index.php/ps/article/view/50>

24. Перерва П.Г., Нагі С., Кобелева Т.О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності. *Вісник НТУ «ХПІ»*. Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 15 (1291). С. 89-94.

25. Сімах Ю.А. Визначення поняття конкурентостійкість підприємства. *Вісник Міжнародного Слов'янського університету*. Сер. "Економічні науки". Т. Х. 2017. № 1. С. 12-16.

26. Сталій розвиток. Центр екологічного маркування та сертифікації. URL: <https://www.ecolabel.org.ua/stalij-rozvitok>

27. Тарасова О.О., Цямрюк Ю.С. Розробка системи показників для оцінки фінансово економічної стійкості підприємства. Зб. наук. праць "Формування ринкових відносин в Україні". №5. 2018. К., НДЕІ. С. 17-23.

28. Харченко Ю. А., Марченко В. О. Напрями формування стратегії розвитку підприємства в умовах конкурентного середовища. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. № 2(88). С. 172–178.
29. Хмарська І., Кучерява К., Клімова І. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>
30. Шандова Н.В. Оцінка загальної стійкості розвитку промислового підприємства. *Економічний простір*. № 21. Дніпропетровськ: ПДАБА, 2019. С. 276-292.
31. Яковенко Я. Ю. Концепція управління стійким розвитком підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 36. С. 75–81. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-36-13>
32. Яківченко А.М. Механізм інноваційного маркетингу промислового підприємства у повоєнний період. *Підприємництво та інновації*. 2023. № 26. С. 63–69.
33. Antonioli, D. Regional Innovation Policy and Innovative Behaviour: Looking for Additional Effects . *European Planning Studies*. 2014. Vol. 22, № 1. Pp. 64–83.
34. Audretsch, D. B. Local Entrepreneurship in Context / D. B. Audretsch, *Regional Studies*. 2022. Vol. 46, № 3. Pp. 379– 389.
35. Bertaud. – Berkeley : University of California, Institute of Urban and Regional Development, 2004. 32 p. (IURD Working Paper Series, № 2004-01). – URL: <https://escholarship.org/uc/item/5vb4w9wb>.
36. Capello, R. Innovation Modes and Entrepreneurial Behavioral Characteristics in Regional Growth. *Small Business Economics*. 2016. Vol. 47, № 4. Pp. 875–893.
37. Carlin, W. Finance, Investment, and Growth / W. Carlin, C. Mayer. *Journal of Financial Economics*. 2023. № 69. Pp. 191–226.

38. Entrepreneurship and Entrepreneurial Skills in Europe: Examples to Improve Potential Entrepreneurial Spirit / ed. by I. Hamburg, A. David. Opladen : Berlin : Toronto : Barbara Budrich Publishers, 2017. 116 p.
39. Freeman C. The Economics of Hope: Essays on Technical Change, Economic Growth, and the Environment. London, 1992. 249 p.
40. Gault, F. Defining and Measuring Innovation in All Sectors of the Economy . *Research Policy*. 2018. Vol. 47 (3). Pp. 617–622.
41. Govindarajan, V. Reverse Innovation, Emerging Markets, and Global Strategy. *Global Strategy Journal*. 2021. Vol. 1, № 3-4. – Pp. 191–205.
42. Isenberg, D. Introducing the Entrepreneurship Ecosystem: Four Defining Characteristics . *Forbes*. – URL: <https://www.forbes.com/sites/danisenberg/2021/05/25/introducing-the-entrepreneurship-ecosystem-four-defining-characteristics/#5b0fc40c5fe8>.
43. Jackson, T. Prosperity without Growth: Foundations for the Economy of Tomorrow . T. Jackson. 2nd ed.– London : Routledge, 2016. 350 p.
44. Kotler, P. Marketing Places Europe: How to Attract Investments, Industries, Residents and Visitors to Cities, Communities, Regions, and Nations in Europe P. Kotler, C. Asplund, I. Rein, D. Haider. London : Financial Times Prentice Hall, 1999. – 314 p.
45. Lundvall B.-A. National Systems of Innovation. Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning. London, 1992. xiii + 342 p.
46. McEneny, T. S. Unlocking Your Entrepreneurial Potential: Marketing, Money, and Management Strategies for the Self-Funded Entrepreneur / T. S. McEneny. Bloomington : iUniverse, 2021. 244 p.
47. Moreva, E. L. The Ecological Imperatives of Sustainable Development & the Transborder Regionalization (the Postsoviet' Countries Case). *Revista Inclusiones*. 2020. Vol. 7, № Especial Enero-Marzo. Pp. 182–190.
48. Robinson, J. S. Fostering Human Capital and Human Potential / J. S. Robinson, W. A. Bailey // The Modern Land-Grant University / ed. by R. J. Sternberg. – West Lafayette : Purdue University Press, 2014. – Pp. 273–284.

49. Romer, D. *Advanced Macroeconomics*. D. Romer. 2nd ed. – Boston : McGraw Hill, 2021. 672 p.
50. Schot, J. W. Three Frames for Innovation Policy: R&D, Systems of Innovation and Transformative Change. J. W. Schot, E. Steinmueller. *Research Policy*. 2018. Vol. 47 (9). Pp. 1554–1567.
51. Schultz, T. W. *The Economic Value of Education*. T. W. Schultz. – New York : Columbia University Press, 1963. – xii + 92 p.
52. Silvestre, B. S. Innovations for sustainable development: Moving toward a sustainable future . B. S. Silvestre, D. M. Țîrcă. *Journal of Cleaner Production*. 2019. Vol. 208. Pp. 325–332.
53. Smith, V. L. *The Theory of Investment and Production* . V. L. Smith . *The Quarterly Journal of Economics*. 1959. Vol. 73, № 1. Pp. 61–87.
54. Stewart, T. A. *Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations* / T. A. Stewart. New York : Doubleday, 1997. 261 p. 463.
55. Ushkarenko I. Socio-economic prerequisites for sustainable development of national economies in a globalised world. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2023. № 47. С. 5–10.
56. Voronov, A. S. Current Issues in Assessment of Risks Related to Investment Projects / A. S. Voronov, L. S. Leontieva, M. V. Karmanov, I. A. Kiseleva, V. I. Kuznetsov // *International Journal of Engineering and Technology (UAE)*. 2018. Vol. 7, № 3.15 Special Issue 15. Pp. 336–339.
57. Wali, A. A. The Role of Geography in the Analysis of Industrial Development Strategies within the Spatial Organization of a Region . A. A. Wali *Bulletin of Geography. Socio-Economic Series*. 2014. № 24. Pp. 231–244.
58. Weizsacker, E. U. von. *Factor Five: Transforming the Global Economy through 80% Improvements in Resource Productivity* E. U. von Weizsacker, Ch. Hargroves, M. H. Smith, Ch. Desha. London : Routledge, 2019. 448 p.
59. Wu, F. *Changing Spatial Distribution and Determinants of Land Development in Chinese Cities in the Transition from a Centrally Planned Economy*

to a Socialist Market Economy: A Case Study of Guangzhou .F. Wu, A. G.-O. Yeh
Urban Studies. 2017. Vol. 34, № 11. Pp. 1851–1879.

60. Zotic, V. Functional Zoning of the City/Village Area and Its Contribution to the Sustainable Development of Settlements / V. Zotic, D.-E. Alexandru, V. Puiu // *Journal of Settlements and Spatial Planning*. 2020. Vol. 1, № 2. Pp. 181–189.

https://clarity-project.info/edr/43634290/finances?current_year=2022

ДОДАТКИ